

VABADUSSOJA

INVALIDIID

TARK PERENAINE

hoiab alati kodus

KONSERVE

Need on vältimatud külaliste kositamiseks või kui tahate kiiresti einestada.

Moskva seljanka ■ Lambaraguu ■ Mulgi-kapsad sealihaga ■ Ploomid, kollased ja sinised ■ Spinat ■ Rohelised oad ■ Pohla-keedis ■ Puravikud, soolatud ja marineeritud ■ Riisikad, soolatud ja marineeritud.

MÜÜGIL „LIHATSENTRAALIDES“

ja kõigis paremates toiduainete- ja delikatess-kauplustes.

ÜHING „EESTI LIHAEKSPORT“.

Viljandi Ühispank

Viljandis, Tallinna tän. 3

Telefonid: Juhatus 82
Üldine 251

Osakond Abjas

Telefon: Abja 34

Toimetab kõiki pangaoperatsioone

Panga juures

kindlustusseltside „**EEKS MAJA**“ ja
„**OMA**“ esindused

1 kroon kuus

suudate kindlasti panka sisse maksta oma lapse arvele. Selle väikese sissemaksuga kogute lapse täisealiseks saamiseni

350 krooni

suuruse kapitali, kui algate sissemaksimisega kohe pärast lapse sündi. On aga Teil võimalik rohkem säästa, siis kasvab ka kapital vastavalt suuremaks. Sellega kindlustate lapse tulevikku ja valmistate rõõmu enesele ja temale.

Seepärast juba täna

astuge lähemasse ühispanka või U. K. Eesti Rahvapanka ja avage oma lapse nimele hoiuarve ja makske sinna järjekindlalt iga kuu kindel summa. Hoiuarveid avavad kõik ühispannad, hoiu- ja laenukassad ja ka

Ü. K. Eesti Rahvapank

Tallinnas, S. Karja 19

VALMISRIIETE JA MANUFAKTUUR-
ÄRI

R. BLUMBERG

VILJANDIS,
TALLINNA TN. 5, TEL. 2-83

ÜHISTEGELIK KINDLUSTUS-
SELTS

„EESTI“

Parim

tualettseep,

mis eranditult

kõigile meeldib!

Palmöliseep

KUNSTLIKE KEHALIHKMETE TÖÖSTUS

KARL RENI

TARTUS, ÜLIKOOLI TÄN. 48, TEL. 39-14

Valmistan igasuguseid

**KUNSTLIKKE
KEHALIHKMEID**

Teritan igasuguseid tera- ja arstiriistu ja
nikeldan metallesemeid

Fotoaparaadid
Filmid
Fototarbed
Jalgrattad
Mootorrattad

Fotoarmatööride
vastuvõtmine

SUURTURG 3, TEL. 37-45

TOO KIIRE JA KORRALIK

**Köögi- ja
lauatarbed**

suures valikus

A/S.

D. Mirvitz ja Pojad

TALLINNAS,
V. Karja 7
Tartu mnt. 13
TARTUS,
Raekoja tän. 6

Ühistegelik Kindlustusselts
„EKS-MAJA“

Vabadusväljak 10,
Tallinn
Telef. 478-08

MEISTERSUITSUD

Ahto © Viking © Dallas

Alati värsked, alati parajalt topi-
tud ja alati tujuloovad

ETK
TUBAKATEHAS

Eesti omavalitsuste ja
ühistegeliste asutiste
kindlustus-a.-s.

„OMA“

Põhi-tagavarakapital ja reservid üle kr. 1.000.000.—

Seltsi valitsus:

**Tartus, omas majas,
Riia tn. nr. 35, tel. 3-44, 16-12**

**A/s. VOLTA
TEHASED**

**PÄRNU
LINATÖÖSTUSE A-S.**

Pärnus, Rääma t. 38, tel. 1-25

Soovitab oma vabriku

mitmesugust pesuriiet,

presente, kalavõrke ja võrgulõngu

**Vabriku laod Pärnus:
Laidoneri 9, Tallinna m. 11**

Aktsiaselts „A. Le Coq“

õlle- ja karastusjookidete hased.

HELEÕLLED: pehme Pilsen ja kõrgeprotsendiline Gladiaator.

TUMEÕLLED: kangeõlu Tõmmu Hiid ja iglise porter

SIDRUNHAPPEJOOGID: Jürijook ja Sooda

MINERAALVEED: Kreuzina, Selters ja Soodavesi.

MAHLAJOOGID LUSCHER & MATIENEN'i MAHLADEST.

Soovitame rikkalikus valikus:

Daamidele: Sukki
Supelülíkondi
Siidišalle
Ilunööpe j. n. e.

Härradele: Triik- ja spordisärke
Supelpükse
Kaelasidemeid
Sokke j. n. e.

SCH. BAKSCHT & POJAD
TARTU, POE 3

MUUK SUUREL JA VAIKSEL ARVUL

LODIX

KINGAKREEM

SIDOL

METALLIPUHAŠTUSVAHEND

NIPA

KARBSEPUUDJAD

ON PARIMAD

A/S.
SIDOL COMPANY,
TALLINN

MEHAANILINE REISITARVETE JA SADULSEPA
TÖÖSTUS

ADOLF PÄTS

TARTU — EESTI

VÕIDU TÄN. 26/28

TELEFON 3-95

KAUPLUSED:

TARTU — Võidu tän. 17. telef. 5-26

TALLINN — Viru tän. 24, telef. 476-95

TALLINN — Harju t. 21, telef. 477-38

TÖÖSTUSE SAADUSED MÜÜGIL VASTAVATES
ÄRIDES ÜLE RIIGI

Vabadussõjainvaliid

Võidupühaks 23. juunil 1939.

Vabadussõja Invaliidide Koondiste Liidu toimetuse ja kirjastuse
Tartus; Ülikooli 32, tel. 36-88.

Vastutav toimetaja **Bernhard Kullak**. Tegevtoimetaja **Aleks. Kalmet**.

Nr. 1.

1. aastakäik.

1939.

Mõtteid Võidupühal.

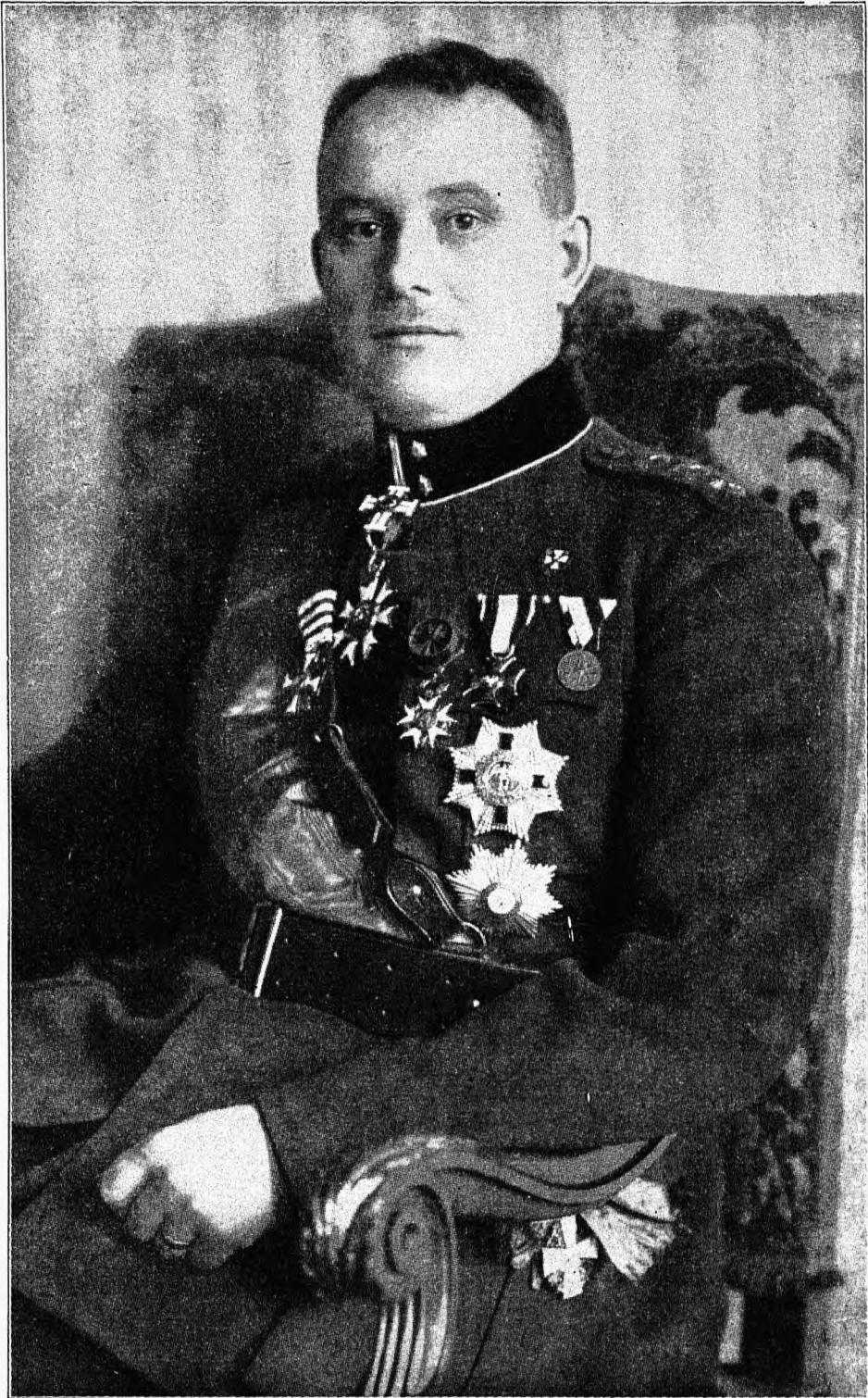
Bernh. Kullak,
V. I. K. Liidu esimees.

Eesti rahva parematel poegadel on juba kauges minevikus korda läinud ennatsalgavate vägitegudega usku ja lootust tekitada Eesti rahvusliku omapära kui ka riikliku iseseisvuse süvendamiseks. Meenutame vaid meie esiisade sangarlikke malevaid, muistseid sõjalaagreid, kindlusi või linnuseid ja nendes ette võetud arvukaid võitlusi ülivõimsate vaenlaste vastu iseseisvuse saavutamiseks. Eestlastel oli juba minevikus pidevalt kindel tahe ja usk omariiklusesse. Mitmed võimsad riigid vallutasid korduvalt Eesti maa ja rahva, pidades sõda siin omavahel, kurnates ja orjastades eestlased. Eesti rahva meelest aga ei kustunud enesemääramise ja omariikluse mõte kunagi, pigemini suurtes kannatustes, viletsustes see vaid süvenes rohkem ja rohkem edasi põlvest põlve. Karm põhjamine kliima, alalised sõjad ja majanduslikud raskused ning võõraste võimude halb kohtlemine, kasvatasid ajajooksul eestlasi mitmekülgset tugevaiks, aga eriti vastupidavaiks sõdureiks. Mida rohkem Eesti rahvast püüdsid võõrad alaliselt vallutada, seda tugevamaks ja enesekindlamaks nad muutusid. Eriti häa õppetunni Eesti sõduritele andis Maailmasõda. Nii süvenes ikka enam ja enam mõte, et Eesti maal on tõeline peremees vaid eestlane. Eesti kirjanikud ennustasid Kodu kasvamist ja iseseisvat Eesti riiki juba ammu ette. Kõik oli valmis, oodati vaid parajat silmapilku.

Need rahva kauaigatsetud soovid täitusid Vabadussõjas. Selles sõjas saavutatud arvukatest võitudest kõige tähtsam on võit põlise vaenlase, Landesväari, üle (23. juunil 1919). See võit oli Eesti rahva ühise tahte tõeline suursaavutus, mis ei unune iialgi. See oli pühalik võit ja rõõmu ning vabaduse võit. Võidupühal aga tuletame meelde kõiki võite, mis meie kallist iseseisvat riiki kindlustavad ja teevad tugevaks. Meie tuletame meelde töö ja omavahelise üksmeele võitu ja vaatame suurima rõõmu, lugupidamise ja armastusega kõigile nendele kaaskodanikkudele, eriti meie riigi-

juhtidele ja sõjaväelastele, kes seda suurt võitu kõigiti kindlustavad ja ennatsalgavalt ka edaspidi kaitsevad. Tuletame meelde neid, kes vabadusevõitluses ohverdasid oma elu, lunastades seega võidu. Langenute viimised sõnad kõlasid enamikus: „Võideldge edasi!“ Need viimised läkitused andsid teistele võitlejatele, kurnatud sõduritele, uut jõudu ja tahet võitluse võidurikka lõpuni. Langenud kaasvõitlejad näitasid, kuidas tuleb Kodumaad armastada, nad pärandasid meile hääd soovid ja neid tuleb täita. Meie möödume sageli arvukatest Vabadussõja ausammastest kodumaal ja teame, et need on austuseks ja mälestuseks langenuile. Need monumendid tuletagu aga igale nendest möödujale meelde, et suurim austus, mis iganes võiks olla langenuile, on nende viimse soovi täitmine, s. o. kindel töotus ja valmisolek Eesti riikliku iseseisvuse eest võitlema viimse vere tilgani. Suurim ja tähtsam ausammast langenuile on Eesti Vabariik. Iga tõsise eestlase soov ja igatsus on näha meie oma Võidupüha saavutist, iseseisvat Eesti riiki, tugevana ja jõukana. Seda soovivad kõige rohkem Vabadussõja invaliidid, kes võitluses ohverdasid tervise.

Igale Eesti kodanikule, eriti aga Vabadussõja invaliididele, kes oma tervise ohverdasid Kodumaal eest, tunnevad suurimat rõõmu meie riigi häast käekäigust. Meile on lõpmata armsad kõik need, kes meile kallilt kätte võidetud Eesti riikliku iseseisvust osavalt juhivad ja tarbekorral on valmis astuma võitlusesse, nagu sõjavägi, kaitseliit ja politsei. Võidupüha on võitude ja võitlejate mälestuspäev, nende võitlejate, kes võitlesid minevikus ja nende võitlejate, kes seda töötavad tulevikus. Võidupühal ulatame üksteisele käe tervitamiseks ja õnnitlemiseks ning süütame võidutuled, et selle valguse ja soojuse kiirtest küllaldaselt määralt osa saaks iga aus, ustav ja töökas Eesti Vabariigi kodanik.

Sõjavägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoner.

Võitlusest Landesvääriga 20 a. eest.

Kindralleitnant N. Reek.

Võitluse Landesvääriga, mis oli meie paratamatult peale sunnitud, võttis meie sõjaväe juhtkond ja meeskond vastu suurima tõsidusega. Hoolimata sellest, et äsjalõppenud rasked ja väsitavad kevadised võitlused Pihkva-Võru ja lõunarindel olid meie sõjaväe osaliselt välja kurnanud, oli neis võitlusis saavutatud edu ja võit mõjunud siiski kosutavalt meie vägede moraale, sisendades ja süvendades neisse üha rohkem vankumata kindlust ja endausaldust edaspidiseiks võitlusiks.

Uus vastane oli Maailmasõjast pärandanud suure lahingulise tubliduse ja kuulsuse. Samuti võis oletada, et ta oli hästi relvastatud ja varustatud. See teadmine asetas meie kõrgema sõjaväe juhtkonna uute raskete ja keeruliste probleemide ette.

Ülemjuhataja direktiivid olid selged. Need nõudsid kaalutud, läbimõeldud, kuid julget ja aktiivset tegevust. Vastavalt sellele tuli meie kõrgemal juhtkonnal kohaneda uuele olukorrale ja kohastada selleks ühtlasi ka meie võitlusviise ja taktikat.

Oli selge, et esimesed kokkupõrked Landesvääriga toovad meie juhtkonnale raske närvide proovi.

Polnud kahtlust noorema juhtkonna ja meeskonna tubliduses, kuid arvestades vastase tugevust, võis oletada esimesis lahinguis siiski ebaedu, mis juhtus ka tegelikult. Aga ka meie võitlusviisid, meie meeskonna julgus ja aktiivsus olid vaenlasele suureks üllatuseks. Samuti selgus juba esimeste võitluste järgi, et ka vastane omab nõrkusi ja neid peamiselt võitlejate moraali alal.

Meie juhtkonna aktiivne, julge ja vankumatu tegevus ning meeskonna ennastsalgav julgus ja tublidus töid meile kiire võidu vastase üle. Meie ei jõudnud uut vastast küll lõplikult hävitada, nagu meie kahel korral seda püüdsime teha, kuid meie lõime tema täielikult välja Põhja-Latviast.

Võitlused Landesvääriga on meie Vabadussõja ajaloo kaunimaid lehekülgi. See on näide sellest, et ka arvuliselt väiksem ja relvastiselt nõrgem pool võib võita ülekaaluka ja hästirelvastatud vastase, kui temas püsib igal sammul kindel usk ja vankumata tahe võidusse. Jäägu see suur saavutus julgustajaks ja eeskujuks tulevastele põlvetele juhaks, kui neil peaks osaks langema kaitsta relvadega oma iseseisvust.

Tallinnas, 31. mail 1939. a.

MÄLESTUSI VABADUSSÕJAST.

Võtsin osa Vabadussõjast 6. polgus täiendusroodus, kus ma ka oma vigastuse sain. Teenistusse kutsuti Tartus märtsikuul 1919. aastal. Mõne päeva pärast saadeti meid Ruhja, kuna aga suuremal osal meist olid väga viletsad jalanõud, siis ei saadatud meid kohe tuleliinile, vaid alles mõne päeva pärast, kui olime jalanõud saanud. Esialgu saadeti meid Idva mõisa ltn. K. Podrättsiku juhatusel täiendusroodu nimetuse all; meie rood vahetas Scouts rüg. B comp. Rooduülem ltn. Podrättsik oli väga julge ja külmavereline sõjamees. Kas oli see luurel, või siis, kui mürsud lõhkusid mõisa hooneid ja kaevasad õuele koopaid, ei näinud see teda põrmugi hirmutavat, kuna aga meist paljudel püksid linnaseid tuulasid; südamest aga soovisime, et saaksime nii julged olla, kui rooduülem seda oli. Juba Idva mõisa asumisel oli mõisa peahoone punaste pommitamise läbi purustatud ja maha põletatud. Õunaaed ja õu oli kuuetollilistest üles kistud. Pea igal ööl käis rooduülem kolme-nelja mehega luurel. Kord punaste postile pea otsa sattudes läinud päris madinaks ja hommikul, kui teised tagasi jõudsid, rooduülem Podrättsik puudus. Mehed seletasid, et nemad sattunud punaste kuulipilduja tule alla ja roninud võssa varjule. Kuna ilm juba valgenenud, oodanud nemad võsas rooduülemat, et viimast aga ei tulnud, arvanud, et see sai surma või sattus punaste kätte vangi. Terve päeva olime hirmul ja õhtul kavatsesime otsimisele

asuda, kuid pimeduse saabumisel ilmus meie kallid rooduülem tervelt tagasi ja seletas, et pidanud terve päev üksiku kadakapõõsa taga lamama just punaste posti nina all, nii umbes meetrit viiskümmend kuulipildujast. Et päev juba valgenes ja punased väga valvsad olid, pole võinud ennast liigutada. Võib arvata — 15—16 tundi, aprillikuu alul märjal karjamaal kõhuli vee sees lamada polnud vist naljaasi. Ise rääkis tookord, et õhtul olnud kondid täitsa kanged ja pimeduse saabudes, kui võinud ennast juba natukene liigutada, hõõrunud enne tikk aega jalgu, kuni need vähehaaval liikuma hakanud.

Pea iga päev hommikul peale kella kaheksa hakkasid punased meid kolmetollilistest, harvem kuuetollilistest kostitama, mida nad meile Panteni mõisast, kus nende patarei asus, saatsid. Kasvasime tolle paari nädalaga, mil meid ltn. Podrättsik juhatas, nagu palju julgemaks. Kahjuks viidi aga ltn. Podrättsik ära teise roodu ülemale kohale, kuna meile määrati ltn. Vanatoa, kes aga ei suutnud meestesse niisugust mõju avaldada, kui K. Podrättsik.

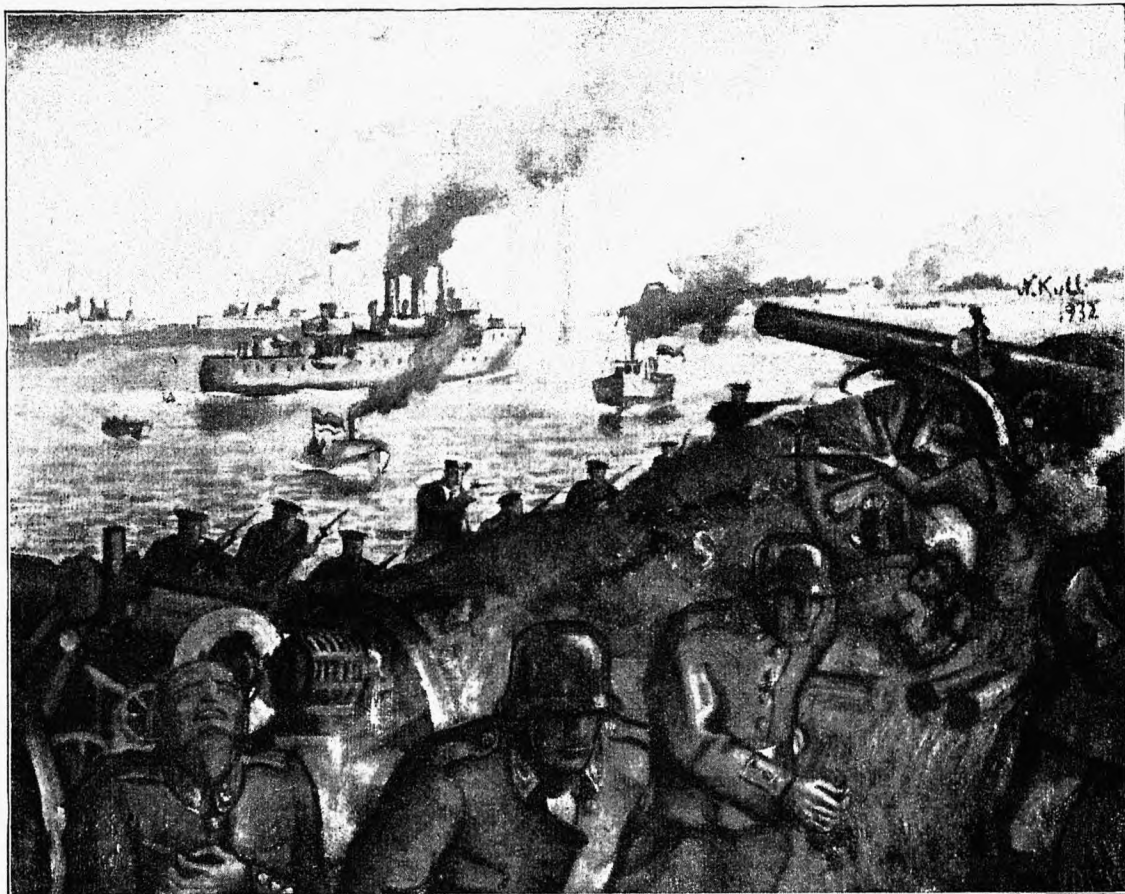
Aprillikuu lõpul ühel hommikul aga punaste patarei algas varem tegevust kui harilikult ja mõne tunni pommitamise järele algas punaste üldine pealetung šrapnellitule toetusel. Et punased surusid kõvasti peale ja meie rootu ähvardas ümberpiiramine, siis olime sunnitud tagasi tõmbuma Kirbla jaama suunas, kust paar päeva hiljem, s. o.

1. mail 1919. uuesti pealetungile asusime, mis aga meie roodule kaunis raske kaotuse tõi — kaks meest said surma ja kuus raskesti haavata ja rooduülem ltn. Vanatoa sai kergemini haavatud. Sel päeval lasti ka mind invaliidiks ja nüüd küll, pea tervete saabastega, aga purustatud jalaluuga pidin punaste tagaajamise lõpetama, teised aga, kellele saatus ja Jumal armulised olid tervise suhtes, tegid punastele sõitu, nii et need ei saanud vastu hakatagi ei Idvas, ei Pantenis, ei ka Salatsis. Ja mehed — lahinguvennad — kirjutasid tookord Pärnu linna haigemajja meile liinilt, et kui tuli

veel Landesvääriga tegemine, siis asi olla päris hull olnud: mehed kippunud päris vägisi pealetungile ja lahingu. Ka endal tolkorral oli tuju, et kas või oleks mõnele landesväärile karguga sõitu teinud ja nende turjale ladunud ka punaste kuulide läbi saadud valud, sest olin ise okupatsiooni alul juba Narvas 1918. a. kevadel Landesvääri jalga tunda saanud; rääkimata sellest alandusest, mida meie esivanemad olid sunnitud aastasadu kannatama. Kuid tuli kord aeg, kus ka kõige aramad näitasid oma paremat.

Tartus, 03. 06. 39.

A. Niitov.

Landesvääri patarei vallutamine.

GORODISTSE VALLUTAMINE 3. APRILLIL 1919. A.

Kirjutatud ühe ajaloolise tõe elustamiseks.

A. Kalmet.

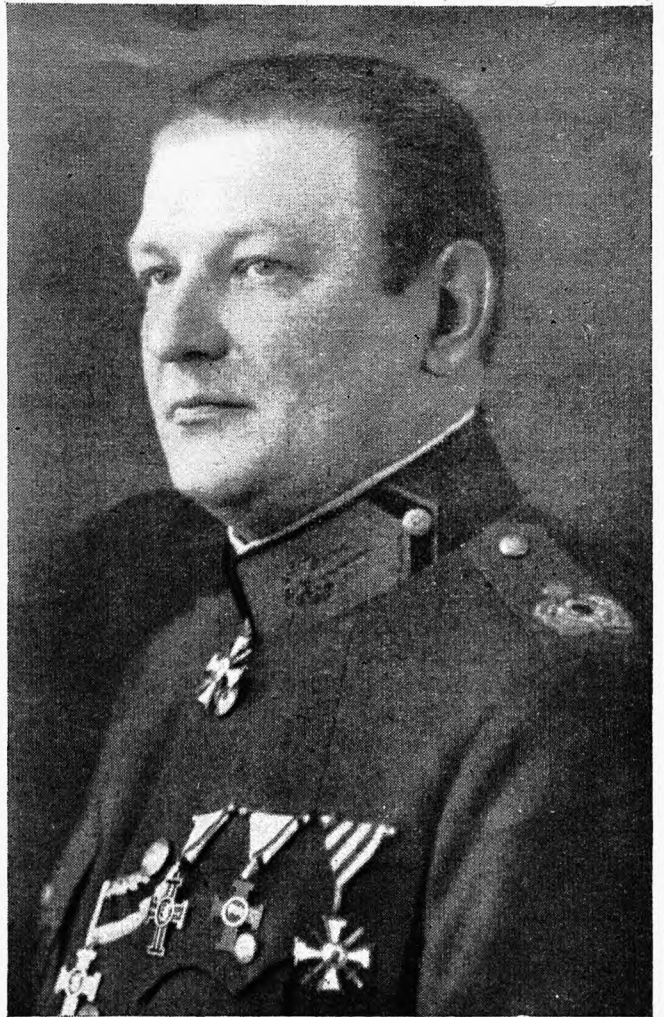
Nende ridade kirjutaja ei taha käesolevaga luua kaasaegseile ega ka järeltulevaile põlvedele silmi ette mingit suurt kangelastegu, ei ka ülistusi ununeva väeosa langenud sangarite tööst, vaid olen selleks sulle võtnud, et õigeks rääkida seda ajaloolist tõe, mida Vabadussõja ajalooliste kirjutiste trükisilmunud read püüavad (alpool toodud põhjusil) eksikombel teisiti valgustada.

Mulle on meele jäänud viimne kui lahing, millest osa võtsin Scouts Rügemendi B kompani

koosseisus kuni selle kompani hävitamiseni 6. apr. 1919. a. Ivanovo-Boloto traataedade taga. Ja see meeleshoid järgmisil asjaoludel: Olin Vene ajal üks innukamaid boy-scoute ja lühikese aja jooksul töisin oma tolleaegsete teenete ja hoolsuse tõttu salga ülemaks. Boy-scoutide igasuguste harjutuste tõttu olin harjunud ajju naelutama igasuguseid vaatlusi ja nähtusi, ja need püsivad tänapäevani. Olin sõjas noor — 15 aastane, ja selles vanusejärgus hindab inimene igasuguseid sündmusi kõrge-

mini kui nad tegelikult on — ja need nagu needitakse talle aju. Ja kolmandaks — 19. a. jaanuaris koolipingilt sõtta minnes kõitsin endale kaunis paksu päevaraamatu, millesse kandsin lahinguväljadel igasuguseid sündmusi, kirjeldusi lahinguist jne... Vabal ajal elustasin oma mälu nende memuaaride lugemisega ja nii jäi see Scouts Rügemendi B kompani esimeste vabatahtlikkude sõjaretk mööda Lätimaad ja Orava mõisast Ivanovo-Bolotoni igaveseks mu silmade ette ja elavad sääl tänaseni, olgugi et punased mu päeviku 6. apr. Ivanovo-Boloto lahinguväljal, punaste kaevikuteelsete traataedade taga mult ära võtsid ja mind ennast mu 13-ne haavaga Venemaale viisid. Iseäranis hästi on aga jäänud meele Gorodištše vallutamine 3. apr., ja just sellepärast, et 8 scouti ajasid külast kabuhirmus põgenema terve punaste polgu.

Kui näitame mõnele algkooli õpilasele mõnda vabadussõjaaegset ohvitseride kogupilti ja küsime, keda sa tunned neist, siis saame alati vastuse „See pikk mees on kapten Parts”. Ja kellelegi näitame mingisuguseid kogupilte Soomusrongide Diviisi suurearvulisest ülesvõtetekogust, olgugi see kui ähmane tahes, kes ei tunneks meie hulgast sel ähmasel ülesvõttel seda sihvakat sõjamehe kogu — kol. Partsi. See sangar on oma suure töötõttu nii populaarne, et keegi meist ei julgeks öelda tema kirjutise puhul, et see ja see kirjeldus ei vasta tööoludele — ei keegi vist. Kui lugejad arvavad, et lähen üle mingisugusele isiku ülistamisele, siis eksivad — isik, kelle töö teda isegi küllalt ülistab, ei vaja teiste ülistamist —, vaid kirjutan seda seepärast, et õigustada oma käesolevat kirjutist ja ümber lükata lugupeetud kol. Partsi „Minu Sõjamälestustes” esiletoodud Gorodištše küla vallutamise käiku. Suure huviga lugesin kol. Partsi „Minu sõjamälestusi” ajalehe veergudelt. Kuna ise kuulusin Soomusrongide Diviisi koosseisu, siis olid paljudki lahingud, millest osa võtsin, kirjeldatud õieti, nagu oleks autor ise isiklikult need kaasa teinud. Siis jõudis kol. Parts oma kirjutistega Gorod. küla vallutamise lahinguni. Lugeses seda, tundus see mulle täitsa võõrana, alul arvasin, et veel on olemas mõni teine samanimeline küla, kuid geograafiline asend, kuupäevad, väeosad — kõik klappisid sama Piusa jõe oru kaldal oleva Gorodištšega, ainult selle Eestile vallutamine mitte. Kirjutasin sel puhul kol. Partsi kirja, milles soovitasin kontrollida enne trükkimist nende lahingute kirjeldust ja käiku, mida ta ise ei juhatanud, vaid milliste kirjelduseks ammutas teateid teistelt, ja veel niisugustelt teistelt, kes ise jälle kuidagi teistelt sellest olid kuulnud — ja kahjuks olid need lahingutekäigu kirjeldused edasiandjad sellised vennad, kes ise palju püssirohusuitsu ei tunnud, vaid kel oli ainult hää suuvärk ja see jahvatas pea alati selle õige toormaterjali enne trükisilmumist peenikeseks jahuks, pani talle rasva juurde — ja trükis ilmusid siis juba mitte enam vili, vaid viljast ja rasvast valmistatud pirukad. Kui aga teatava tõe edasiandmine käib selliseid

Kindralleitnant N. Reek.
Sõjavägede Staabi ülem.

keerulisi teid, siis sihtkohta jõudes on tõest jäänud vaid kübekene, igasugused lisaaained vassivad ära selle ilusa päristõe. Nii juhtus kord, 19. II 1919. a. Lätimaal Ruhja ja Salatsi vahel Vets-Janka ja Urbe talude vahelisel liinil lahingu ajal selline äpardus, et pahemalt tiivalt, kuhu punane haarama asunud, anti käsk — taganeda — see käsk liikus ahelikku-pidi edasi paremale, et aga parem tiib ltn. Rehe juhatusel asus metsatukas ja scout August Joonason, üheksas mees, lugeses paremalt, lamas sääl surmava kõhuhaavaga, andis viimse vaevaga teate edasi, kuid mitte taganeda, vaid — taganevad — ja sel puhul asus see parematiiva metsajäänud osa suurema ägedusega punaseid tulistama, ltn. Rehe tegi isegi juba rünnaku korraldusi, kui korraga selgus, et kompani on taganenud, oleme jäänud 9 mehega (neist üks surija) punaste haardesse. Suure vaevaga suutsime säält põgeneda, kaasa kandes ka surmavalt haavatut, kes suri 21. II 19. a. Siit näeme, et väikene sõnade vahe võib saada saatuslikuks. Ma ei tea, kuidas reageeris kol. Parts minu kirjale, kuid sest päevast pääle ei ilmunud ajalehes enam ühtki rida kol. Partsi „Minu Sõjamälestusi” selles seeria järjekorras. Lohuta-

sin end mõttega, et kui ilmub kord väljaanne „Scouts Rügement Vabadussõjas“, et küllap siis selles on õieti käsitatud Gorodištše vallutamine. Kuid kahjuks on ka selles suures, 496 leheküljelises, väljaandes lhk. 183—185 Gorodištše vallutamine leidnud ebaõige käsitamise.

Kui asun nende põhjuste käsitamisele, miks eeltoodud trükisilmunud teoseis on see 3. aprilli sündmus ebaõigelt valgustatud, siis pean esijoones mainima, et Soomusrongide Diviisi oma loomult ja ka teolt oli löögiväeosa. Kui otsekohestel soomusronglastel oli võimalus pääle lahingut, tagasitõmbununa, kirja panna õigeid ning värskeid lahingukäigu kirjeldusi, siis puudus see Diviisi jala-väeosadel: scoutidel, kuperjanovlastel ja kalevlastel, kuna viimased olid sageli mitu päeva järjest lahingutegevuses, nagu seda oli scoutidele Orava mõisa ja selle ümbruse vallutamine, kus tuli järjest, 28. III — 1. IV, viis päeva, olla — väikse vaheaegadega — lahinguis. Nii puudus võimalus lahingukäikude kirjeldamiseks. Seda suudeti tihtipäele alles mõne nädala järele, kui juhtus valitsema rindelõigus lühikene vaikus. Kui aga vahepääl lahingust osavõtjad, päälejuhid, reast välja langesid, siis jäi ka lahingukäik kirjeldamata, ja seda kirjeldasid hiljem mõned võõrad, kes ise polnud lahingut näinud, kuid kuulnud teistelt, ja sinna lisati rasva juurde — ning nii saigi mingi kaos. Ja just Gorodištše vallutamiseiga on seotud selline traagika. Küla vallutati 3. aprillil 1919. a. 8 scoudi poolt ja juba 4. ja 6. aprillil langesid need vallutajad Ivanovo-Boloto traataedade taga. Kompani veltveebel langes välja 4. apr. haavatuna, pääle tema veel 8 haavatut ja 2 langenut. 6. aprillil langesid kompani ülemad ltn-d Joh. Paulmeister ja Jakob Rehe, kes seda käiku õieti oleks valgustanud. Üldse langes Ivanovo-Boloto all scouti reast välja 55 meest. Nende ridade kirjutaja langes vangi ja Gorodištše vallutajaist jäi

vaid üks — E. Kollam, kuid sel ülejäänul ei tule kunagi ette küsida, mis küla see või see oli, mis selle või selle kaasvõitleja nimi oli, või kus me üldse sel või sel ajal olime: ta oli ainult sõjamees, ja pääle selle ei teadnud ta midagi. Kui temalt praegu küsida, kust sai ta omale sineli, kuidas ta selle sai, siis usun kindlasti, et ta ei tea sellest enam midagi. Minu teada aga elab praegu veel Põltsamaal üks Gorodištše vallutajaid, kes samuti Iv.-Boloto all reast välja löödi raskesti haavatuna — August Michelson (pr. A. Sulev). Nii leian kindlad põhjused, miks Gorodištše vallutamise kirjeldus on ebaõiged väljendused: 1. Küla vallutati väikese — 8 meheline — üksuse poolt, 2. Keege ei märkinud endale selle üksikasju, 3. need vallutajad löödi juba 2. ja 3. päeval surnutena ja haavatutena reast välja ja 4. vallutamisekäik kirjutati võõraste poolt oletuste ja suurekspuhutud kuulujuttude alusel. Teoses „Scouts Rügement Vabadussõjas“ on ka teisi ebatäpsusi, nt. 322. lhk. toodud „B komp. rms. Osvald Punning. Langes Ivanovo-Boloto küla all.“ O. Punning sai Iv.-Boloto küla all 6. apr. kõhust ja põlvest haavata ja langes ühes nende ridade kirjutajaga vangi, ning suri Pihkvas 7. IV 19. a. Samuti leidub mitmes kohas väikseid viperusi, kuid need on andeksantavad ja ei sega üldist asjade tõelist arengut. Kui rahuaegses olukorras veidi teistiti ära trükitakse, siis on paratamatu ja andeksantav eksimine surmamõllus, kus mitmehääleline muusika segab sinu reporteritööd.

Tegelik Gorodištše vallutamine ühes oma eelmängudega on järgmine: Seekordne scoutide lahingutegevus algas 28. märtsiga Orava mõisa alt. 29., 30. ja 31. märtsil pidasime võitlusi Orava mõisa ümbruses, puhastades säälseid asulaid punastest. Lõplik lõök anti punastele 1. aprillil Kõvera ja Kõrgemäe külade juures, kusjuures meie

Rahuläbirääkimised Landesvääriga. Laua otsas istub polkovnik N. Reek.

kaotused olid: 6 langenut ja 26 haavatut. Need enamikus Kõrgemäe küllale päale tungides. Öhtul kell 8 tormas Kõrgemäe külla ltn. Rehe B kompani osadega, ja siitpäale algas punaste peagu paaniline taganemine. Liikusime läbi Trostjanka, Verhulitsa kuni Lutepää küllani. Siin oli meil väike kokkupõrge punaste kätteosadega. Lühikese tulistamise järele lahkusid punased, taganedes Gorodištšesse, maha jättes Lutepäässe 2 vangi — noored Vjatka kubermangu poisid. B kompani ülem ltn. Paulmeister küsis neilt, kas nad kirjutada oskavad ja käskis neil lugeda Otše naš, kuid seepäale vastasid vangid, pääd raputades ja kätega eitavaid liigutusi tehes, — nje umejem, tovarištš. Kui siis ltn. Paulmeister, ise muiates, vihaselt tähendas „kui te lugeda ei oska, meie isa palvet ei oska, kas surra oskate”. Seepäale hakkasid vangid seletama, et nemad tahavad üle tulla. Paulmeister aga tähendas, et teie olete juba vangid, kuidas te veel üle tulete. Vangid aga seletasid, et mitte nemad, vaid Gorodištšes viibiv nende polk tahab üle tulla, kuid ei julgevat, kartvat valgete poolt mahalaskmist. Siis tähendas ltn. Paulmeister, et tulgu aga julgesti üle, kedagi ei lasta maha. Seepäale kirjutas Paulmeister kirja punaste polgu sõdureile, laskis vangidel omavahel liisku võtta, kumb kirja Gorodištšesse viib. Liisk langes tüsedamale vangile, kes ka kirja võttis. Paulmeister tähendas aga enne vangi lahkumist, et kui see ise tagasi ei tule ega ka kaaslasti üle ei too, siis lastakse ta seltsimees maha, millepäale vang lubas tingimata tagasi tulla. Kirjas oli tähendatud, et laadigu punased oma relvad regedele, võtku komissarid valve alla, saatku relvareed ees ja tulgu siis ise järele meie poole üle. Vang hakkas kirjaga Gorod. poole liikuma, meie, 8 scouti ltn. Rehe juhatusel, jälgisime mõne sammu päält kirjaviijat. See keerutas kogu aeg pää kohal oma papahhat ja nii liikus ja kadus meie silmist külla. Jäime võsa äärde ületulijaid ootama. Ootasime umbes tund aega, kuid kes jäid tulemata, need olid punased. Viimaks märkasime, et Piusa jõe lai org Gorodištšest selle alamjooksul oli põgenevaid punaseid täis, kes suure kiirusega jõe paremale kaldale ja selle taha metsa püüdsid põgeneda. Tormasime võsast välja kõrgele oru kaldale, jooksime kaunis laia ahelikku, et tulistamisel näida suurema väeosana, ja avasime põgenejatele kiirtule. Meile vastati külast ja orust omakorda tulega, kuid kuulid, kas lendasid meist üle või jälle tuisutasid orunõlval lund. Mõne magasin tühjendamise järele läks minu madsen rikki ja lakkas töötamast, hakkasin seda parandama, mulle jooksis abiks kaasas olev soomlasest kuulipilduja-komando instruktor. Sellega ühisel tööl parandasime ruttu vea ja kogu meie meeskond hiilis külla sisse. Punased olid jõudnud juba külast väljuda. Nägime ainult küllalanelikke lävedel, kes meid kutsusid teed jooma, polnud aga selleks aega. Korruga ilmus ühe maja nurga tagant nähtavale toreda välimusega ratsur ja küsis tema lähedal seisvalt scoudilt Aug. Michelsonilt, kust polgust oleme, Michelson sai talle mi-

Kindralmajor **J. Kruus**,
Vabadus- ja Landesväärissõja vanemaid juhte.

dagi vastata, nii plaksatas ratsuri püssist silitud kuul Michelsoni kõrva äärest seina. Viimane tõstis püssi ja paugu kõlades kukkus ratsur sadulast. Eelpoolnimetatud Kollam kiskus ratsuri sineli seljast ja võttis selle omale, olles ülirohõmus, et saab vastu suvetki omale sineli, kuna kareda talve oli niisama läbi ajanud. (Mõni aasta tagasi sain ühelt rändkaupmehelt setult teada, et too ratsur olevat olnud Sestniki külas asuva pataljoni ülem ja olevat sõitnud Gorodištšes oleva ragina päale vaatama, mis sääl lahti on, kuid polevat enam tagasi tulnud. Kui pataljoni üleemat mõne tunni järele tagasi pole ilmunud, taganenud pataljon, teadmises, et ülem on valgete kätte vangi langenud, Sabolda küla suunas minema. Eeltoodud Gorodištše vallutamise kirjeldused kõnelevad, et küla vallutamisel on saadud vange, isegi ühe komissari. Midagi sellist ei olnud Gorodištšes 3. apr. 1919. a. Ainukest elavat punaväelast nägime külas selle vallutamisel eeltoodud punaste pataljoni üleemat, ja seegi ei langenud vangi, vaid langes kahevõitluses.)

Gorodištše vallutatud, liikusime, jällegi ltn. Rehega eesotsas, põgenevatele punastele järele, kuid tulistamata. Külas ja Piusa jõe orus leidsime 12 punaste laipa, meil kaotusi ei olnud. Jõud-

sime kiirsammul Piusa jõeni, kui meile avati pahemalt küljelt oru taga olevast metsast kiirtuli. Instinktiivselt laskusime küngaste vahele kõhuli ja üks scoutidest kiskus oma särgi küljest tüki, panes selle täägi otsa, lehvitask sellega tükk aega, enne kui laskmine lakkas. Olime juba varem teadlikud, et meist vasemal asusid 53. Volõnski (Vene valged) polgu osad. Need pidasid meid nähtavasti taganevateks punasteks. Üle jõe pääsemine oli kaunis raske, kuna oli juba 3. aprill, jää lagunemise aeg, millele ka punased taganedes kaasa olid aidanud, lõhkudes meie ülepääsu takistuseks jõel jääd. Siiski saime kuidagi üle jäätükkide ja pooljoostes läbistasime lagendiku ja jõe paremal oru kaldal asuva Zahhodjé (nimi ?) küla. Küla taga metsavahelisel teel tulistas meie järeletulevaid osi, vist Lutepää-Gorodištše rajoonis, punaste patarei. Jõudsimet patareini välja. See sai aga enne põgenema, maha jättes teele hunniku laskemoona. Vaatasime seda sõjasaaki tükk aega, kuid meil väsinud jalameestel polnud sellega midagi pääle hakata ja hakkasime tagasi liikuma. Alles siis, kui jõudsimet metsa ja küla vahelisele lagendikule, hakkas Zahhodje külast valguma punaseid ida suunas metsa. Meie neid ei tulistanud, nemad ka meid mitte.

Alles hiljem sain kogu sellest vaikimisest selge pildi. Meie läbisime varem Zahhodje küla peagu punaste kannul, ja külas majades viibivad punased arvasid meid vist omadeks. Seda aitas ka suuresti tõestada see asjaolu, et kandisime kõik pahhasid või jälle vene suvemütse ja vene sineleid; teiseks päästis meid oma tulistamisega 53. Volõnski polk. Just nende tulistamine andis punastele arvamise, et ka meie oleme taganevad punased. Tagasi tulles aga kartsime algatada lahingut, sest meie olime punastest Venemaa pool küljes ja meid oli kõigest 8 meest, neid aga umbes saja ümber. Nad oleksid juba pauguta selle lühikese maa pääl meid käsivõitluses hävitanud. Püruväsinuina jõudsimet tagasi Gorodištšesse. Sääil olid juba meie järelväed ja ka osa Vene valgeid sees. Ka leidsime ühe särgita laiba kabeli juurest, selgus, et Volõnski polgu mehed olid küla „vallutanud” ja ühe kohaliku punase kinni võtnud ning kabeli juures maha lasknud. Järgmisel päeval sõitsime kühthobustel, jällegi väikese eelväena, ilma pauguta läbi Sestniki, Sabolda, Satserinna, Pitsina ja Vedernika külade Ivanovo-Boloto küla alla — alles siin leidsime vastupanu — ja kõige tugevama kogu Scouts Rügemendi sõjategevuses.

Vabadussõja invaliidide Koondiste Liit ja Liidu liikmed, Koondused.

B. Kullak.

Koondiste Liit tekkis loomulikust vajadusest Vabadussõja invaliidide keskorganisatsioonile. Oli tekkinud mitmeid Vabadussõja invaliidide organisatsioone (Tartus, Narvas ja Pärnus), kuid nende vahel puudus ühtlus ja terviklus. Seepärast Vabadussõja invaliidide majanduslikke soove oli raske ühtlustada ja puudus juhtiv keskorganisatsioon, kes oleks nende soovide rahuldamiseks mõjuvalt ja edukalt välja astunud. Kõik need puudused olid teada Koonduste — praeguste Liidu liikmete — juhtivatel tegelastel.

1930. a. 27. aprillil peetud Tartu Koonduse peakoosolekul otsustati Koonduse põhikiri muuta nii, et oleks sellekohane keskorganisatsioon ja sellest olenevalt siis ka uus nimi „Vabadussõja Invaliidide Keskkoondis“. Mitmesugustel põhjustel see ka vatsus aga nurjus.

1933. a. 28. mail Tartu ja Narva Koonduste juhatuste ühisel koosolekul otsustati asutada „Vabadussõja Invaliidide Koondiste Liit“. Selle ülitähtsa ja Vabadussõja invaliidide loomulikult-tarviliku organisatsiooni asutamiseiga ühines hiljem ka Pärnu Koondis. Tegelikult registreerimiseks valmis Liidu põhikiri alles kaks aastat hiljem, nii et 1935. a. 10. mail kanti V. I. K. Liit Siseministri ot-susel ühingute, seltside ja nende Liitude regis-trisse nr. 4678. all. Liidu asutajatena kirjutasiid põhikirjale alla tollaegse Tartu Koonduse juha-tuse nimel: K. Lõhmus, B. Kullak, A. Arjokese, T. Nõõp, V. Karu, A. Seene, K. Männiksaar, J.

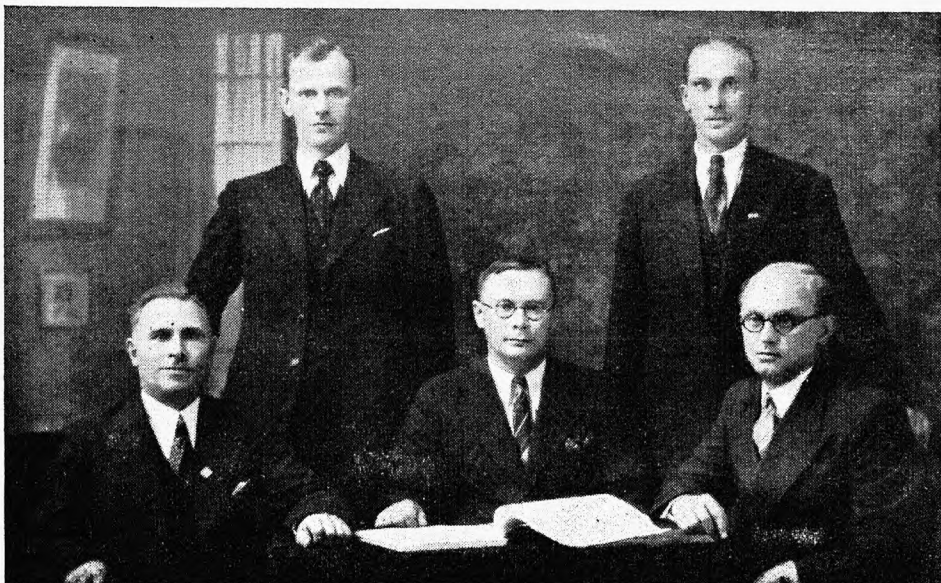
Parts ja A. Niitov, ning Pärnu Koonduse juhatus koosseisus: J. Rikma, P. Guutmann, J. Merela ja J. Odes.

Vabadussõja Invaliidide Koondiste Liidu ees-märgiks on: kõikide Eesti Vabariigi piires asuvate Vabadussõja Invaliidide Koonduste liitmine ühi-seks pereks, kaasaaitamine ühisuse jõuga liikmete — koondiste ühiste sihtide taotlemiseks ja eriti kaasatõötamine koondiste liikmeskonna kultuuri-lise ja majandusliku seisukorra tõstmiseks.

Liidu seniseaja tegevuse kestel on mitmed Vabadussõja invaliidide ellu puutuvad majandus-likud soodustused riigi poolt Liidu nõudel maksmat pandud. Liit on praegu tõusuteel. Üha enam avalikkuses saadakse aru, et selles organisatsioonis on need, kes oma parima vara, tervise, ohver-dasid Eesti riikliku iseseisvuse eest ja et see orga-nisatsioon, Liit ühes oma liikmetega, suhtub suu-rima armastuse ja lugupidamisega sellele maale, mille pinda on Vabadussõja invaliidid niisutanud oma verega. Seega Vabadussõja invaliidid asuta-sid seltsi, Liidu, mille liikmete vahel on, Vabaduse võitluses ühise suure idee eest, loodud südamlüksteise austus ja sõprus, mis ei kustu iialgi. Vaba-dussõja invaliidide suur armastus oma riigi vastu ja üksteisest lugupidamine ning ühise majandus-liku olukorra vastu võitlemine on selle ühise seltsi vajaduse suurimad põhjused.

Tartu Koondus on kõige vanem. Selle Koon-duse asutamise esimene koosolek peeti 1928. a.

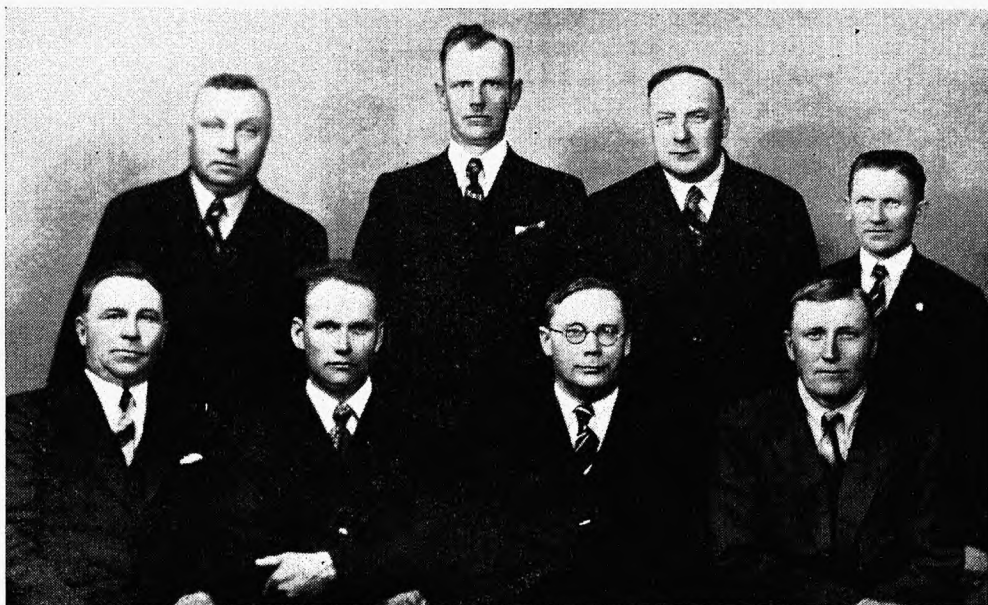
V. I. K. Liidu juhatus.

Istuvad vasemalt: A. Niitov — laekur; B. Kullak — esimees; E. Mell — abisekretär;
 seisavad vasemalt: V. Karu — sekretär; J. Merela — endine abiesimees.

1. jaanuaril, kuna põhikiri registreeriti ametlikult sama aasta 19. veebruaril. Tartu Koonduse asutamises ja selle Koonduse algsihtide loomises on kahtlemata suured teened Aleks. Kalmet'il.

Tartu Koondus on kõigi Koonduste vanem vend. Koonduse asutamise ja selle vajaduse pea põhjuseks oli ja on see, et puudus Vabadussõja invaliididel enese organisatsioon. Vabadussõja invalii-

did, olles võidelnud ühise suure idee — iseseisva Eesti riigi loomise eest, suures lugupidamises ja austuses kõigele sellele, mis oli hää Eestile, tundsid suurt vajadust ja loomulikku vajadust ka oma organisatsioonile, milleks alguses sai Tartu Koondus. Vabadussõja invaliidid oma organisatsioonides kannavad edasi tulevastele põlvetele Vabadussõjas tekkinud austuse ja lugupidamise vaimu kõi-

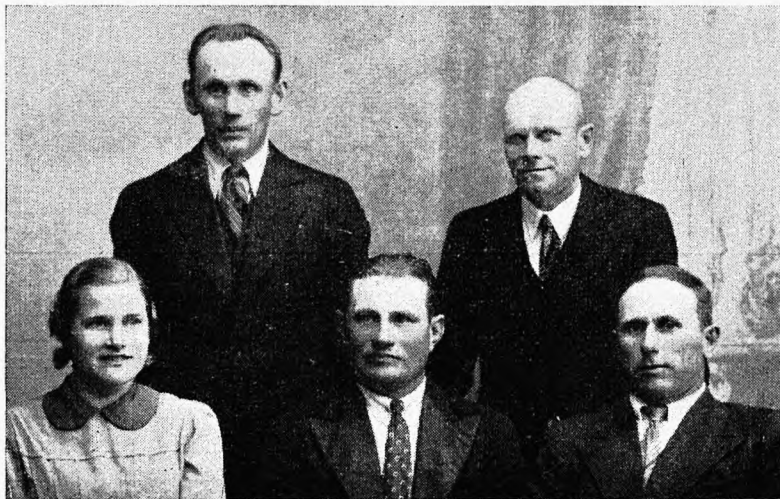

Tartu Koonduse juhatus.

Istuvad vasemalt: A. Niitov — laekur; A. Kalmet — esimees; B. Kullak — sekretär; K. Mürsepp — ametita. Seisavad vasemalt: J. Kikas — varahoidja; V. Karu — abiesimees; A. Arjokese — ametita; A. Ebre — abisekretär. Pildil puudub abilaekur T. Nööp.

gele sellele, mis teeb Eesti tugevaks ja mehiseks. Oma organisatsioonis võideldakse ka ainult oma hädadega. Ühises majanduslikus võitluses on Koonduste asutamisest alates palju edusamme tehtud. Riigi valitsus on vastutulelikku üles näidanud, eriti viimasel ajal. Vabadussõja invaliidid on selle kõige eest väga tänulikud, eriti organiseeritud Vabadussõja invaliidid. Vabadussõja invaliidide delegatsioonile ütles meie lugupeetud ja armastatud President hr. K. Päts: „Senini pole veel Vabadus-

sõja invaliididele suurt midagi tehtud. Kui mul elu ja tervist on, siis püüan nendele ikka vatsu tulla.” Soovime hr. President K. Päts’ule hääd edu ja tervist selles teadmises, et tema meid, Vabadussõja invaliide, ei unusta. Meie teame ka seda, et Vabadussõja invaliididele suuremad soodustused kõik on võimaldanud President hr. K. Päts. Seepärast on Vabadussõja invaliidide suurem usk ja lootus temale kui meie kõikide isale.

Vabadussõja Invaliidide Pärnu Koonduse juhatuse koosseis 1939. aastal.

Istuvad vasakult paremale: L. Rikma — laekur; A. Künnapas — esimees; J. Purju — sekretär. Seisavad vasakult paremale: J. Odes — abiesimees; A. Nahku — abisekretär.

Vabadussõja Invaliidide Pärnu Koondus algas tegevust 22. jaan. 1933. a.

Koonduse asutamise mõtte algatajaks oli Vabadussõja invaliid Peeter Timmermann, kelle soontes voolas Eesti veri ja kes ei kartnud raskust koonduse asutamist enda peale võtta. Tema ümber kogunes teisi agaramaid Vabadussõja invaliide. Et senine ühiselt teotsemine koos teiste sõdade invaliididega Vabadussõja invaliidide huvide kaitsmisele vähe tulemusi andis, neil põhjusil otsustati 22. jaan. 1933. a. kokkukutsutud koosolekul Koonduse asutamine jaatavalt.

Koondus algas oma tegevust seitsme Vabadussõja invaliidiga. Ajutisesse juhatusesse valiti: Timmermann, Odes ja Sootak. Et ajutine valitud juhatuse oma peale võetud kohustusi tõsiselt võttis, siis kogunes koonduse ümber lähema aja jooksul arvukas liikmeskond.

Vastasutatud Koondusele tegi kõige suuremat muret rahaline seisukord, kuna Koondusel polnud esialgu muud sissetulekut, kui sisseastumismaks ühe krooni suuruses liikmelt ja sellestki maksust tuli paljusid liikmeid nende kehvuse tõttu vabastada.

Siingi otsis ja leidis väljapääsu ajutine juhatuse riigiasutiste poole pöördumisega. Nii saadi Haridus-sotsiaalministeeriumilt kr. 100 suurune summa.

Siitpeale areneb Koonduse rahaline külg nor-

maalselt. Saadakse toetusi riiklikelt asutisilt ja seltskonnalt korjanduste näol.

Aastate jooksul on olnud juhatuses muudatusi järgmiselt: Pääle esimese esimehe Timmermann'i surma valiti teiseks esimeheks Rikma, keda samuti surm mitmeaastase esimeheks oleku järgi ära võttis. Pääle selle on esimeheks olnud lühemat aega J. Merela.

Praegusel silmapilgul, alates 1938. aastast, A. Künnapas, teisteks juhatuse liikmeteks on: laekur L. Rikma, sekretär J. Purju, abiesimees J. Odes ja abisekretär A. Nahku. Praegu on kogunenud Vabadussõja Invaliidide Pärnu Koonduse ümber 46 Vabadussõja invaliidi ja 39 langenute omast.

NÄGEMINE ON ELU!

Sellepärast laske prillid ainult eriteadlasel optikul valmistada, et oma silmad rikkumise eest hoida. Minu äris teenib teid Berliinis diplomeeritud silmaoptik moodsamate abinõudega.

Optika eri-äri

Schultze

Tartus, Rüütli nr. 10.

Vabadussõja Invaliidide **Narva Koonduse** 1932. a. 14. veebr. kutsusid asutamiskoosoleku kokku V. Talvik, J. Videvik ja E. Mell. Valiti kolmeliikmeline komitee, kuhu kuulusid Videvik, Talvik ja Mell. Iga aasta on Koonduse juhatus korraldanud oma liikmeile ja nende perekonnile jõulupuu, mis alati on leidnud sooja osavõttu, sest kõrgesti austatud härra Presidendi poolt annetatud summad ühes Kindr. Laidoneri nim. Inv. Kap. Komiteelt saadud toetusega on äratanud alati sooje tundeid lahkete annetajate vastu, kuna suurt abi on saadud just Koondiste liidu läbi, kes nende summade hankimise on võtnud omale südameasjaks.

Juhatus: Esimees Erich Mell, abiesimees August Kaskneem, laekur Aleksei Arefjev, sekretär Martin Post ja abisekretär Voldemar Talvik, nendest

E. Mell on olnud vahetpidamata juhatusse liige algusest peale, kuna teised liikmed on vaheldunud.

Revisjonikomisjoni kuuluvad esimehena A. Sampka, liikmed K. Podratsik ja A. Karu.

Koondusel on kava avada mingisugune ettevõtte; et hankida Koonduse liikmetele teenistust, kuna teiste juures töötada invaliididel on peaaegu võimata, sest kes tahab ehk suudabki sellest aru saada, et vigane inimene ei saa seda tööd teha, mis teeb kehaliselt kui vaimselt terve töötav inimese. Selleks kavatakse juhatus pöörduda meie kõrgeaulise Vabariigi Presidendi härra K. P ä t s'i poole palvega, et tema, kes nii heatahtlikult on alati hoolitsenud invaliidide eest, aitaks neid ka selles.

E. M.

Tarvilikke juhiseid Vabadussõja invaliididele.

1. Pensioni kõrgendus.

Vabadussõjast osavõtnud isikute ja Vabaduse Risti kavaleride pensionid suurendatakse igale alljärgnevatele tingimustele vastavalt (Sv. pensioni seaduse § 66. RT 97 — 1936):

1) 3% võrra neil, kes Vabadussõjast on osa võtnud kuni 3. jaanuarini 1920. a. vähemalt 10 kuud;

2) 3% võrra neil, kes Vabadussõjast on osa võtnud kuni 3. jaanuarini 1920. a. vähemalt 6 kuud: a) rindel, b) sõjategevust juhtivatel ametkohtadel või c) rindel ja sõjategevust juhtivatel ametkohtadel kokku;

3) 6% võrra neil, kes Vabadussõjast on osa võtnud kuni 3. jaanuarini 1920. a. vähemalt 6 kuud üksiku väeosa ülema, sellega võrdsetel või kõrgematel ametkohtadel eraldi või kokku;

4) 1% võrra neil, kes Vabadussõjas lahingus on haavatud või põrutatud või teenistuskohuste täitmisest sõltuvalt on haigestunud Vabadussõja ajal puhkenud taudidesse või nende taudide vastu võitlemise kestel;

5) Vabaduse Risti kavaleridel iga Vabaduse Risti eest: 1. järgu — 3%, 2. järgu — 2,5% ja 3. järgu — 1,5%.

Sooviavaldused pensionide ümberarvutamiseks või pensioni kõrgenduse saamiseks esitatakse Sõjavägede Staabi Ülemale.

Sõjaväelaste pensioni seaduse järele pensionisaaja era sissetuleku suurus ja varandus ei takista pensioni saamist. Kellelgi ei ole õigust saada ühel ja samal ajal kahte pensioni ega pensioni ja palka teenistuse eest, mis annab õiguse pensioni saamiseks ettenähtud pensionikapitalist.

2. Juhend sõjaväelaste pensioni seaduse alla kuuluvate isikute töövõimekaotuse määra kindlakstegemiseks (RT. 48 — 1937).

3. Vabadussõja invaliidide ja Vabadussõja invaliidide laste soodustamise seadus. (RT. 103 — 1937. art. 833).

Vabadussõja invaliidid ja nende lapsed vabastatakse riigi ja omavalitsuse koolides viiekümne

protsendi ulatuses koolirahast normaalse õppeaja kestel kuni kõrgema õppeasutise lõpetamiseni. Samuti vabastatakse nad viiekümne protsendi ulatuses maksudest, mida võetakse riigi ja omavalitsuste komisjonide, ametite ja teiste asutiste poolt kutseksamite õiendajailt ja kutse omandajailt (§ 13).

4. Vabadussõjas saadud haavade ja haiguste tõttu maksetavad pensionid ei kuulu tulumaksu alla (RT. 15 — 1936. art. 101. § 4 p. 9).

5. Tasuta ja poolehinnaga sõit.

Vabadussõja invaliidid, kes Vabadussõjas saadud tervisrikke tõttu on kaotanud 40% või enam omast tööjõust, saavad tasuta sõidu kõigil riigi üldkasutatavatel liiklemisvahendil (RT. — 1938. art. 568).

Sõidupileti saamiseks esitatakse kirjalik temelmaksustatud avaldus Teedeministeeriumi Üldosakonna nimele, misjuures avalduses tähendatakse avalduse esitaja sõjaväeline auaste, nimi, perekonnanimi, sünniaeg, elukutse, haridus ja elukoht. Juhul, kui avalduse esitaja saab pensioni Vabadussõjas saadud tervisrikete tõttu, tähendatakse avalduses ka pensioniraamatus märgitud pensionitunnistuse või pensionitoimiku number. Avaldusele lisatakse avalduse esitaja 4×5 sm suurune ametlikult tõestatud päevapilt (RT. 62 — 1938. art. 618. § 5).

Vabadussõja invaliididele, kellel on ette näidata riigi liiklemisvahendite tasuta sõidu pilet, võimaldab T.-Ü. „Rool“ 50% sõiduhinna alandust Tartu—Tõrva ja Tartu—Varnja autobuseliinidel.

6. Raadio kasutusmaksust vabastamine.

Vabadussõja invaliid, kes on vähemalt 40% oma töövõimest kaotanud, vabastatakse raadio kasutusmaksust Riigi Ringhäälingu juhataja äranägemisel (RT. 54 — 1935).

7. Eesõigustest teenistuskohadele.

Vabadussõjast osavõtjatele on eesõigus riigi- ja omavalitsusteenistuseks vabanevatele teenistuskohadele vastavalt võimetele (RT. 75/76 — 1920).

8. Järe ravi määrused.

a) Aeglase haiguskäigu korral. Töö-Hoolekandeministeeriumi määrus Vabadussõja invaliidide järe ravitsuse kohta (RT. 55 — 1920).

Selle määruse järele tuleb invaliidil, kes järe ravitsust vajab, toimetada järgmiselt: pöörduda sõjaväekomisjonide või sõjaväe haigemajade komisjonide (Tallinnas, Tartus, Narvas) poole arstliku järe lvaatuse toimetamiseks. Arstlik komisjon annab välja tunnistuse ülevaatuse tagajärgede kohta, mille ühes tarvilikkude sõjaväeteenistusest osavõtmist tõendavate dokumentidega esitab invaliid Sotsiaalministeeriumile. Selle järele teeb viimane korralduse invaliidi ravitsusele võtmiseks. See määrus võimaldab tarviduse järele invaliididele ka suvel sanatoorilist ravi.

b) Kiire iseloomuga haiguse puhul. Töö-Hoolekandeministeeriumi täiendav määrus sõjainvaliidide järe ravitsuse korra kohta (RT. 58 — 1926).

Selle määruse järele tuleb invaliidil, kes kiiret järe ravitsust vajab, toimetada järgmiselt: pöörduda lähema garnisoni-, sõjaväe-, linna-, maakonna- või jaoskonna-arsti poole, kellel on õigus invaliidi otsekohe saata ministeeriumi kulul haigemajasse või võimaldada ravitsust ambulatoorsel teel. Tuleb aga silmas pidada, et riigi kulul ravitakse ainult neid haigusi, mis on saadud sõjaväeteenistuse kohuste täitmisel.

9. Proteesid ja ortopeedilised saapad.

Käe- või jalaproteese on invaliidil õigus saada ministeeriumi kulul iga kolme aasta järele, nende parandusi võimaldatakse vajaduse korral.

Vastava määruse põhjal saavad need invaliidid, kel üks või mõlemad jalad teatava vigastusega ja lühemad, iga aasta üks paar ortopeedilisi saapaid riigi kulul. Saabaste saamiseks tuleb pöörduda näiteks Tartus II Div. laatsareti poole.

10. Autasumaa kasutamise asjas.

Langenud sõdurite perekonnaliikmed ja vähemalt 40% tööjõudu kaotanud invaliidid, kes on kaotanud pensioni õiguse maa saamisel, võivad jälle üldistel alustel pensioni saada, kui hakkavad ta-

sumä nende käes kasutadaoleva maa eest renti või väljaostu maksu (RT. 27 — 1934).

11. Kindr. Laidoneri nimelise inv. Kap. kom. toetis.

K. Laidoneri kap. komitee võimaldab Vabadussõja invaliididele kaks korda aastas toetust. Samuti annab invaliididele ja langenute lastele keska ja kutse- ning ülikoolis õppimiseks stipendiume (15—21 a.).

12. Piirituse tsekkide kapitalist toetuse või laenu saamine.

Piirituse tsekkidest saadud tuludest toetuse või laenu saamiseks (RT. 97/98 — 1923) tuleb esineda sooviavaldisega vastava Koonduse juhatusse kaudu. Sooviavaldusele tuleb ligi lisada kohaliku omavalitsuse tunnistus varalise seisukorra kohta ja laenu puhul kahe isiku vastutusnõusolek, viimased peavad olema varandusega.

13. Pensioni ümberarvutamine.

Sõjaväelaste pensioni seaduse kohaselt arvutatakse ümber Vabaduse Risti kavaleride ja nende perekondade pensionid kui asjaomased seda soovivad.

14. Pensioninõudmise algkäik.

Tuleb esitada palve ühes vajalikkude dokumentidega (teenistuslehe ära kiri, perekonnaseisu tunnistus vorm nr. 8, Põllutööm. tunnistus maa asjus jne.) Sõjavägede Staabi Ülemale paludes võimaldada arstlike komisjoni järe lvaatust pensioni saamise eesmärgil. Seda võimaldab sõjaväelaste pensioni seaduse § 117 viimane lõige.

15. Invaliidide Matusse Kassa.

Matusse Kassad on olemas Tartu ja Narva Koondustel. Iga Koonduse päris- ja lihtliige maksab sisseastumiseks kr. 1.—. Surma puhul maksatakse välja: invaliidi surma korral omastele kr. 50 ja teiste perek. liikmete surma puhul (naine, lapsed, lihtl.) kr. 25.—.

Kõigile Koonduse liikmetele antakse kõigis tarvilikkudes küsimustes kehtivate seaduste alusel tasuta nõu ja juhatust: Tartus, Ülikooli 32, k. ja l. kella 10—12.

Tartus müügil **Valga õlu:**

Talko joogid: ERISORDID: MÄRTSI ja LADUÕLU
NATURAALJOOGID:

Kuld Renett, õuna-, kuremarja-, vaarmarja- ja sõstrajoogid, õuna- ja marjamahlad.

KARASTAVAD JOOGID:

Sí-So, Oranja ja Suhkrumagus.

Kõrge kvaliteet

Nõudke kõikjal!

Valga õlleladu ja Talko osakond: Tartus, Kastani 44, telef. 30-15.

Vabadussõja Invaliidide Koonduse aruanne

01. 04. 1938. a. — 01. 04. 1939. a.

§ 5. a) Vabadussõja Invaliidide Koonduse varanduslik seis aasta lõpul:

1) Vabadussõja Invaliidide Koonduse varanduslik seis aasta lõpul:

Aktiiva.	
a) Kassa	8.16
b) Jooksev arve Tartu Majaom. Pangas	450.—
c) Matuse abiraha Kauba Pangas . . .	806.10
d) „ „ Linna Pangas	803.—
e) „ „ kapital laekas	9.84
g) Vallasvara	710.92
h) Toetuslaenusid liikmete käes väljas	563.59
	<hr/>
	Kokku aktiva 3351.61
	„ passiva 0000.00
	<hr/>

V. I. K. kapital 1. aprillil 1939. a. kr. 3351.61

2) Kulude ja tulude aruanne 1938/39.

Kulud.		Tulud.	
a) Abiand liikmeile	1893.72	a) Toetusi saadud	1506.37
b) Üüri maksetud	143.50	b) Pidudest saadud	21.70
c) Posti- ja telef.-kulud	57.91	c) Korjandusest	1028.96
d) Kantseleikulud	39.54	d) Mitmesugused tulud	66.65
e) Organiseerimiskulud	20.80		
g) Matuse puhul abi antud	11.90		
h) Amortisatsioon	7.—		
1938./39. a. puhas tulu	449.31		
	<hr/>		
	Kokku kr. 2623.68		<hr/>
			Kokku kr. 2623.68
			<hr/>

Järgneva aasta eelarve

(1. aprillist 1939. a. kuni 1. aprillini 1940. a.)

a) Sissetulek.		b) Väljaminek.	
1. Peod + korjandused	1200.—	1. Kantselei + post + telef.	120.—
2. Toetused	1800.—	2. Üür + küte + koristam.	150.—
3. Toetuslaenud	400.—	3. Organiseerimiskulud	50.—
4. Ettenägemata	100.—	4. Inventar	50.—
		5. Toetuslaenud	400.—
		6. Matuse toetus	150.—
		7. Abiand	2480.—
		8. Ettenägemata kulu	100.—
	<hr/>		<hr/>
	Kokku kr. 3500.—		Kokku kr. 3500.—
			<hr/>

b) Toetusi on saadud: 1) V. I. K. Liidult kr. 1120.—; 2) Tartu linnavalitsuselt kr. 150.—; 3) Tartu Maavalitsuselt kr. 50.—; kokku kr. 1320.—.

Vabadussõja Invaliidide Koondiste Liidu aruanne

1. jaan. 1938. a. kuni 1. jaan. 1939. a.

§ 5. a) Vabadussõja Invaliidide Koondiste Liidu varanduslik seis aasta lõpul:

1) Vabadussõja Invaliidide Koondiste Liidu varanduslik seis 31. detsembril 1938. a.

Aktiiva.	
a) Kassa	5.96
b) Vallasvara	137.33
c) Jooksev arve Tartu Linnapangas . .	215.08
d) Toetuslaenusid väljas	300.—
	<hr/>
	Kokku aktiva 658.37
	„ passiva 000.00
	<hr/>

V. I. K. Liidu kapital 1. jaan. 1939. a. kr. 658.37

2) Kulude ja tulude aruanne.

Tulud:		Kulud:	
a) Toetused	3314.76	a) Tartu Koondusele	979.60
b) Mitmesugused tulud	5.08	b) Narva „	347.40
		c) Pärnu „	489.41
		d) Organiseerimiskulud	198.10
		e) Kantseleikulud	16.50
		g) Postikulud	52.51
		h) Üüri maksetud	129.75
		i) Abianni kulud	765.—
		Kapitali kasv	341.57
	<u>Kokku kr. 3319.84</u>		<u>Kokku kr. 3319.84</u>

b) Riigilt ja omavalitsustelt saadud rahalist toetust:

1. Presidendilt	500.—
2. Sotsiaalministeeriumilt	1500.—
3. Sõjaministrilt	100.—
4. Laidoneri kapitali komiteelt	120.—
5. Omavalitsustelt	514.24
	<u>Kokku kr. 2834.24</u>

Järgneva aasta (1. 01. 39 — 1. 01. 40) eelarve.

a) Sissetulek.	b) Väljaminek.		
1. Toetused	4500.—	1. Kantselei + post + telef.	150.—
2. Ettenägemata	500.—	2. Üür + küte + valgustus	150.—
		3. Organiseerimiskulud	250.—
		4. Inventar	200.—
		5. Abiand + laenud	4150.—
		6. Ettenägemata	100.—
	<u>Kokku kr. 5000.—</u>		<u>Kokku kr. 5000.—</u>

Episoodide Vabadussõjast.

Alljärgneva kirjutise autoriks on vabadussõja-aegne 2. jalaväe polgu 1. roodu veltveebel. Hiljem tõsteti ohvitseri asetäitja aukraadi ja määrati sama roodu noorema ohvitseri kohusetäitjaks. Omab Vabaduse Risti II/3. Praegu piirivalve Võõpsu rajooni, Raigla kordoni ülemaks.

Vabadussõjas 1919. a. veebr. kuul asus 2. jalav. polgu 1. rood rindel. Sel ajal kees kibe võitlus ööd ja päevad, sest punased olid koondanud suured jõud, et võtta tagasi, maksu mis maksab, Petserit.

Jalaväe kõrval, keda oli meist mitmekordselt rohkem, oli punastel rohkesti suurtükke, missugused meil puudusid pea täiesti, kui välja arvata, et oli paar vanatüübilist toru, mida pidi iga lasu järele uuesti paika seadma. Kõnesoleval ajal seisis meie rood Petseris varus ja meie koosseis tol korral oli ühes ohvitseridega umbes 55 meest. Tulejõult oli meie rood tol korral üks tugevamaid, omades 5 rasket ja 6 kerget kuulipildujat, mis peamiselt kõik olid võetud punastelt ühes laskemoonaga.

Ühel õhtul veebruari lõpupäevil anti meie roodule käsk kiires korras välja marssida Zatrubje küla suunas, sest punased olid päeval hiigljõududega ühes tugeva suurtükkitule toetusel meie väed sundinud küla maha jätma. Et koht oli strateegi-

liselt tähtis, siis pidime küla meie valdusse tagasi saama. Väljaastumise momendil olid meie roodust teised ohvitserid lähetatud väga mitmesugustel ülesannetel, — kohal oli ainult roodu ülem ltn. Kiima, kelle juhtimisel teele asusime. Öhtu oli vaikne, kuid küllalt külm, et lume vähesusele vaatamata tegi jalaastumisel tugevat kriginat. Jõudnud Lebedõ küla lähedusse, paiskusime ahelikku ja liikusime küla suunas — luuret ette saatmata; viimast ei pidanud roodu ülem tarviliseks, sest, kui külas punaseid peaks olema, siis oleks pidanud maa läheduse tõttu jalaastumisel sünnitatud lumeskriginast meie tulemist kuulma. Raskekuulipildujate vedamine ei sünnitanud suuremat müra, kui kõndiminegi, sest et kõik rasked kuulipildujad olid meil monteeritud kelkudele ja seega liikusid alati ahelikuga kaasas. Muus osas oli rooduülem korraldus, et kui peaks küladele valitseva pimeduse pärast lähedale jõudma, ilma et vaenlane meid märkaks, siis tulistada lühikest aega õige ägedalt ja siis kiiresti liikuda edasi.

Läbistasime Lebedõ küla ilma, et seal oleks ühtki punast näinud, (majade läbivaatamisega ei hakatud aega raiskama) liikusime samas lahingkorras edasi Zatrubje küla peale. Jõudnud Zatrubje küla peale.

rubje külale umbes 50 sammu lähedale, hakkas äkki küla keskkohal punaste raskekuulipilduja tööle. Vastuseks punaste tulele hakkasid ka kohe meie püssid ja kuulipildujad ägedasti tulistama.

Lühikese tulistamise järele liikusime antud korralduse kohaselt jooksuga külla. Jõudnud küla esimeste majade juonele, hakkas punaste kuulipilduja, mis vahepeal oli vähe vaikinud, uuesti tulistama. Et tulistamine oli minust umbes 15 sammu eemal, siis viskusin ühe kivihunniku peale pikali ja tulistasin kuulipilduja suunas välja ühe pideme padruneid, mispeale ka kuulipilduja vaikis, aga kas minu tulistamise või mõne teise laskmise peale vaikis, seda ei või tõendada, ainult arvan, et minu tulistamisest, sest olin kuulipildujale kõige lähemal. Kuulipilduja juurde joostes oli seal läheduses üks mees surnult maas. Kuulipilduja sai üks meie meestest oma hoole alla ja meie tegevus suundus edasi küla sisesusse.

Vahepeal anti minule edasi, et rooduülem on saanud raskesti haaavata ja on juba ära kantud, ning et on määratud mulle roodu juhtimise üle võtta.

Meie külla jõudmisel olid punased veel enamasti majades, sest olid olnud päris hooletud, et neil oli Lebedõ külas valvetõke umbes 40 meest, kuid ka need olid olnud arvamisel, et päeval kibeda lahingu järele küla maha jätnud — ei pöördunud Eesti väed nii ruttu tagasi, ja olid sellepärast päris hooletult majadesse roninud ja ei teadnud meist õieti midagi, enne kui kuulsid Zatrubje külas ägedat laskmist, siis olid putkanud igaüks, kuhu keegi oli hääks arvanud.

Meie märgusõnaks selles lahingus oli „sadul“, kuna punastel oli „baraban“, kuid lahingu arendes ei võinud ka märgusõna enam uskuda, sest seda kasutas ka vastane, kui arvesse võtta, et vastas oli ka rohkesti eestlasi. Riitusega olime punastega peagu ühesugused, ainult eesti värvides lint ümber käise ja mütsimärk olid eraldajad, kuid neid eraldada oli võimalik valitseva pimeduse pärast ainult juurest.

Käskisin meestel üksteisele edasi anda, et nad hoiaksid endid vähemalt viiemehelistesse gruppidesse, et jätkuks mehi, ja et oleks suurema vastuhaku korral küllalt tugev tulejõud.

Küla taha sai paar meest kergekuulipildujatega vangide valvajateks, keda kõiki kogusime sinna.

Hiljem, lahingu lõppjärgus, saime veel 7 roodust abi juurde, ning hommiku valgenedes olime täiesti küla peremehed. Saagiks saime 2 korras kuulipildujat, hulk püsse ja laskemoona, ning küla taha oli vangidena kogunenud 96 meest.

Tänavatel oli rohkesti surnuid punastel maha jäänud ja palju lahingust põgenenuid. Paljud neist küll haavatuna, kuid paljud ilma ühegi põhjuseta.

Vahemärkusena oleks mõned juhused sellest lahingust, mis kõlavad anektoodina, kuid on siiski tõsi:

Keset kibedamat askeldust kargab ühest majast välja meie meeste ühe grupi hulka üks punaste komissar ägedasti siunates ja vandudes, mil-

lest võis järeldada, et pidas meid omadeks, kuid enne kui sai korralikult ringi vaadata, oli omast püstolist ja kaardimapist vaba ja pidi alistunult küla taha teiste omasuguste hulka rivisse asuma. Teises kohas püüab punaväelane oma nahka päästa seega, et vastab põgenemisel meie mehele meie märgusõna „sadul“, kuid nii halvakoaliselt, et peab märgusõna peale vaatamata selle ilmaga jumalaga jätma, sest seisma jäämist ei pea tarviliseks. Üks kõhetu meie mees nimega Grüin on sattunud hiigelpunaväelasega vastamisi. On tahtnud täägiga punasele kõhtu virutada, kuid punane on püssiotsa kuidagi oma kätte saanud ja nüüd maadlevad mõlemad püssi pärast, sest teavad, et sellest ripub ära mõlemate elu. Et aga punane on jõuliselt meie mehest silmnähtavalt ülekaalus, siis on lõpu ennustus kindlasti meie mehe kahjuks, ja et seda ei juhtuks, siis päästab olukorra kohale jõudnud 3. rühma ülem praegune piirivalve Võõpsu rajooni ül. kapten Andres Padar. Lahingu ajal kuulsin mitmel korral kellegi hädaldamist nagu kusagilt maa alt, kuid et aega oli vähe sellele tähelepanu pöörata, siis hiljem lahingu lõpu korral jälle kuuldus: „Tulge appi, aidake!“ hädaldamise peale läksin kohale ja leidsin, et üks punaväelane oli sidunud omal pika nõõri ümber käe ja laskunud kaevu lahingupakku. Proovisime teda kahe mehega kaevust välja vinnata, aga et kaev oli küllalt sügav, siis ei jõudnud teda kaugemale poolest kaevust tõmmata ja olime sunnitud teda uuesti vette tagasi laskma. Alles nelja mehe vinnamisel saime tema kaevu kolmveerandi peale vinnata, kuid siis katkes nõõr ja punane kukkus tagasi kaevu. Et kaevust enam ühtki vastust ei tulnud, siis jäi tema meist sinna ja mis temast hiljem sai, ei tea.

Võrreldes meie jõudusid selles lahingus punaste omadega, olime vähemalt kolm korda väiksema arvulisemad ja ainult vangide arv ületas meid juba ligilähedale kahekordselt, samuti võrreldes punaste langenutega ei tuleks meie langenud üldse kõne alla, kuid et meil iga mees väärt rohkem kui punaste 10 meest, olid ka need langenud meile küllaltki suur kaotus, pealegi et kaotasime teiste langenute hulgas oma tubli rooduülema leitnant Kiima, vabatahtliku Lentsiuse ja kuulipilduri Henki. Teiste meie langenute hulgas oli ka üks Petserist pärit vabatahtlik Vassiljev, kes oli täägiga läbi löödud.

Et meie võitjaks jäime arvuliselt suurema vastase ees, aitas kaasa meie meeskonna kindel tahe võita; et kõik olid enamuses juba Vabadussõja alguse mehed, millepärast tundsid ööpimeduses üksteist juba häälest, ilma et märgusõna väga vajaline oleks olnudki. Olid teadlikult kõik distsiplineeritud ja peaasjalikult ühtekuuluvuse vaim, mis ei luba arana lahingust lahkuda ja sõpru hätta jätta.

Au langenuile!

Ellujäänud, kuulugem ka edaspidisteks tegudeks ja teiste õhutajateks samuti ühte!

Peeter Kass.

Ta murdus.

Ma tänan sind, hää inime,
Et õnne soovid mulle;
Õnn palju väärt, kui jõuame
Ta siidipehme sülle.

Kel jõudu elus võidelda,
Saab õnne ilmas kätte.
Ei jõuetule voolama
Saa iial õnneläte.

Ka mina olen võidelnud
Mu elu noorel rammul
Ja vaenuväljal vaevlenud,
Kui kõnnsin sõjasammul.

Ei mitte oma õnnele
Sääl vooland vere juga,
Vaid isamaa aujärjele
Ma andsin veidi lisa.

Kui hõisates siis tagasi
Ta võidulipud kanti,
Aunimesid ja ristisid
Sääl vahvatele anti.

Ei õnnepärga jaganud
Mull' ükski kena käsi,
See püssi kuulil murdunud —
Ka murdus elu ise.

P. Jakobsoni ainetel A. Niitov.

2. Jalaväe polgu 3. roodu

kapral H. Šamajev VR II/3 jutustab:

1919. a. jaanuari kuu lõpul, pääle Tartu vallutamist, kui polk jäi Võndu peatuma, tehti mulle ülesandeks 20 mehega Rasina poole luurele asuda. Luurel sain teada, et punased asuvad Viisli külas. Mul tekkis mõte punaseid kavalusega vangistada. Käsutasin mehed metsa äärde ahelikku ja ise läksin küla ääres asuvasse tallu, kus taluperemehelt punaste kohta teateid pärisin. Sain punaste asukoha kohta veel täiendavaid andmeid ja otsustasin punaste suunas edasi minna. Kohe õnnestus mul eemalt näha punaste kahemehelist vahiposti. Hüülsin majade varjus vahipostile ligemale, ka punased liikusid minu suunas. Kui olime üksteisele juba õige ligidal, kargasin peidust välja ja käsutasin vene keeles: „Ruki verhh!“ Punased suu-rest ehmatusest ja ootamata julgusest minu poolt muutusid täielikult teguvõimetuiks ja alistusid. Vangid pärisid endi seisukorra üle selgust. Seletasin neile, et parem on viivitamatult alla anda, kuna teie kõik olete sisse piiratud. Meid on 700 meest ja 6 kuulipildujat, teeme teid kõiki puruks! Ühe vangiga läksin oma meeste juurde, kuna teiega saatsin teistele punastele allaandmise ultimatumi. Nii alistus kogu punaste rood. Hiljem, kui punased olid oma sõjariistad kõik ära pannud, läksin nelja punaväelasega, kellele jätsin ka püssid alles, eemalolevasse tallu, kus vangistasime punaste komissarid. Ühel komissaril, kelle jätsin Paabo hoolde, õnnestus põgeneda, kuid imelikul kombel olin mina see, kes sama komissari Röpina vallutamisel ratsa hobuselt maha lasksin. Selle õnneliku lahinguta lahingu sõjasaagiks langes: 173 meest, 170 püssi, 60 000 püssipadrunit, 8 hobust, 2 kuuliveo vankrit ja 2 kuulipildujat.

Röpina suunas liikudes nägin kaht punaväelast minule vastu tulevat. Need punased vangistasin ja suurte ähvardustega sain teada nendel praegu tarvitusel oleva salasõna, mis oli „kurokk“. Punaväelased seletasid, et nende vahisalk koosneb 11 mehest. Küsisin nüüd kiiresti oma meestelt, kes

on nõus minuga kaasa tulema punaste vahisalga vangistamiseks. Väheste mõtlemise järele avaldas oma nõusolekut selleks üliõp. Virkus. Kuna meil oli punaste salasõna teada, arvasime kõigiga hästi toime tulevat. Lähenedes punastele, nad käsutasid meid seisma ja küsisid salasõna — kui nad nüüd kuulsid õige salasõna korralikus vene keeles, siis vastasid „naši“. Punaväelasi oli kaks ja meie pidime toimima kiiresti ja otsustavalt nende vangistamisega, sest meid võidi peagi ära tunda. Nende vangistamisega oli meil küllalt raskusi ja riskeerimist. Virkus oli tugevama kehaehitusega ja üldse kiirem, tema sai oma „valituga“ peagi hakkama, kuid minul see asi ei läinud sugugi nii libedasti. Haarasime ju teine teise. Mina tõmbasin punaväelase, kes minu „hooldamisele“ jäi, püssist kinni. Venelane tõmbas õige järsku ja tugeva jõuga püssi, nii et ma oma väikesele sõrmele sain suure haava. Seejärele haarasin revolvri. Kõik see sündis ühel momendil ja meie ootamata julgusest või lihtsalt surmahirmust venelane ehmus ja taganes pisut ning taganemisel kukkus kraavi. Teadsin, et ei tohi aega raisata — hüppasin temale kraavi otsa. Alles nüüd sain tema teha teguvõimetuks ja tuua rekke. Virkus võttis ohjad ja mina olin kaksiti vangidel seljas. Pääle selle, kui olime vangid oma meeste juurde viinud, läksime uuesti nelja mehega tagasi. Üks nendest neljast oli Virkus, teiste nimesid ei mäleta. Läksime julgesti tallu, kus asusid punased. Oli pimedavõitu ja mehed magasid. Tasa võtsime püssid ära ja tõime välja ning alles siis vangistasime kõik 11 meest. Selle juhtumi puhul oli sõjasaak väike, ainult püssid. Pääle selle madina hommikul kell 8 oli ka Röpina punastest puhastatud. Kõik see läks libedasti vist seepärast, et punased olid suures hirmus meie poolt korraldatud ootamatu julgetest rünnakutest.

Villa küla juurde ratsa sõites tuli punaste sõdur maha nurga tagant äkki välja ja püss laskevalmis,

käsutas käed üles. Kuna ma sõitsin pisut hoole-
tult, püss kaelas, siis ei jäänud mul esialgu muud
üle kui alistuda. Relvad võeti mul kõik ära (püss,
nagaanrevolver ja üks granaat). Õnneks jäi mul
browning, mis oli tasku peidetud, alles. Venelane
käsutas mind komissari juurde, kes asus eemal-
olevas talus. Teel sinna ma küsisin oma saatjalt
punaväelaselt: „Kas suitsetate?” Ta vastas see-
pääle, et tubakat ei ole. Ütlesin, et mul on ja
tubaka otsimise ettekäändel sain taskust haarata
revolvri ning kahe lasuga lebas punane surnult
mu ees. Ruttu kargasin hobusele ja kihutasin mi-
nema. Kui minu ettevõtte oleks ebaõnnestunud,
siis poleks mind enam elavate seas.

Haavata ma sain 1919. a. 24. mail Mäesaha
küla all. See juhtus nii, et ma pidasin plaani vaen-
lase kuulipilduja vallutamiseks. Punaste kuuli-
pilduja juures jalutas vaid üks sõdur, mis mulle

nähtus, kui pimedas hiilisin nende kaitsekraavini.
Varusin parajasti seda momenti, kui punaväelane
kuulipildujast eemaldus. Jooksin siis kiiresti kuuli-
pilduja juurde ja kuna kuulipilduja oli täiesti laske-
korras, suunasin toru vaenlase poole ning saatsin
sinna ühe valangu. Ma ei võinud aga sääl kaua
aega viita, kuna olin üksi, siis haarasin kuulipil-
duja nõõrist ja hakkasin suure rutuga oma meeste
poole põgenema. Sellel jooksul tabas mind püssi
kuul pahemast käest. Raskele käehaavale vaata-
mata vedasin kuulipilduja ära. Üldiselt mulle meel-
dis sõjas omaalgatus ja omaette teotsemine, kuigi
see mõnikord rooduülemale ei meeldinud, oli mul
siiski õnne. See Vabadussõda täiel määral vastas
minu iseloomule, sest oli ju alguses puht partisaan-
sõda. Pääle Vabariigi piirideni jõudmist oli juba
korralik positsioonisõda, kuid säärane sõda meel-
dis mulle vähem.

Ristid ja künkad.

A. Kalmet.

Sää!, kus käisivad nemad,
näen vaid künkaid ja riste;
sää!, kus Sinugi leidsin,
näen nüüd künka ja risti.
Tee, kus leidsin ma Sinu,
viib see kalmule laipu:
tee, kus Sinuga käisin,
raske käia mul ükski!
Aeg, mil Sina mull' tulid,
valgust kaasa tõi mulle,

nüüd on kustunud tuled —
pime käia teed üksi.
Sää!, kus käisite teie,
leian riste ja künkaid;
teel, kus käisite teie,
tekkind tohutuid lünkaid.
Tee, kus Te ma gi leian —
jääb mul üksikult käia:
See on viimne mu valu
kingit saatuse salvest.

Tähelepanuks Vabadussõja invaliididele.

On ilmsiks tulnud kurb tõsiasi, et üksikud Va-
badussõja invaliidid peavad end seltskonna ees,
avalikkudes kohtades jne., väga halvasti ülal, eriti
purjus olekus, hooplevalt ja rahurikkuvalt, teeni-
des seega laialdaste kaaskodanikkude nurinat.
Kõik see mõjub kogu Vabadussõja invaliidide aus-
tavale nimele nii moraalselt-halvavalt kui ka ma-
janduslikult, mida varem mainis isegi Sõjavägede
Ülemjuhataja Liidu delegatsioonile, kui viimane
esines tema ees palvega Vab. invaliididele teeni-
tuse võimaldamise j. m. asjus. Ajajooksul on tek-
kinud Vabadussõja invaliidide vastu teatav umb-
usaldus ja Vabadussõja invaliidi nimetust tarvita-
takse mõnikord nagu teatava pilkelise maiguga.
See on invaliididele kahjulik, halvab suurel määral
teenistuse saamist jne.

Ettetoodud tõsiasju arvesse võttes, Liidu juha-
tus soovib tungivalt Koonduste juhatustele oma
koosviibimistel ja peakoosolekutel Vabadussõja in-
valiide kutsuda korrale ja Vabadussõja invaliidide

endi huvides selgitada kuivõrt tähtis on igal inva-
liidil laitmatu esinemine seltskonnas ja avalikkudes
kohtades nagu rongidel, jaamades, ametasutistes
jne. Kogu eesti rahva tõsiselt südamlük tänu, lugu-
pidamine ja austus kuulub Vabadussõja invaliidi-
dele ainult siis, kui invaliidid ka ise end kõi-
giti laitmatult ja korraarmastavalt ülal peavad.
Tähtis on aga, et organiseeritud invaliidid, Koon-
duste liikmed, kõigis oma käitumistes hääd ees-
kuju näitaksid, nagu seda vanalt sõjaveteraanilt
iga kodanik loodab. Koonduste ülesanne ei ole
mitte ainult oma liikmetele majandusliku, vaid ka
vaimse abi pakkumine. Vaimse arenemise üheks
eelingimuseks on laitmatu ülalpidamine ja avaliku
korra armastus. Meie ei tohi oodata seni kui
valitsuse poolt meie seltsile sellekohane üleskutse
tehakse, vaid püüame juba ise oma organisatsiooni
kaudu selle pahe kõrvaldamisele tähelepanu juh-
tida kõikide Vabadussõja invaliidide auks ja hü-
vanguks.

V. I. Koondiste Liidu juhatus.

Juhend Sõjaväelaste pensiooni seaduse alla kuuluvate isikute töövõimekaotuse määra kindlakstegemiseks.

Antud Sõjaministri poolt 9. juunil 1937 (RT nr. 48 — 1937).

Alus: Sõjaväelaste pensiooni seaduse (RT 97 — 1937) § 149.

§ 1. Täielist (100%) töövõimekaotust ja alalise kõrvalabi vajadust põhjustavad järgmised tervisrikked:

1) ravimatud vaimuhaigused raskel kujul ja ravimatud orgaanilised pea ja seljaaju rasked haigused ning tasakaalu rängad häired, mõlemate ülemiste ja alumiste lõpundite halvatused;

2) mõlema silma nägemisvõime täieline kaotus, kusjuures täielise nägemiskaotusega võrdseks loetakse ka nägemisteravuse langus alla 0,005;

3) siseorganite-, sisesekretsiooni-, ainetevahetuse- ja verehaigused ravimatul kujul, kui nendega kaasuvad elule tähtsate funktsioonide ilmsed ja rasked häired;

4) mõlema ülemise või alumise lõpundi kaotus või nende tarvitamise täieline võimatus kas ravimatu kangestuse või suurte liigeste liikumatus või ebaliigeste tekkimise tagajärjel;

5) ühe ülemise ja ühe alumise lõpundi kaotus ühes koos või nende tarvitamise täieline võimatus;

6) mõlema kämbla kaotus või nende tarvitamise absoluutne võimatus.

§ 2. Täielist (100%) töövõimekaotust ilma alalise kõrvalabi vajaduseta põhjustavad järgmised tervisrikked:

1) ravimatud alatised või vahelduvad vaimuhaigused; kesk- või pindnärvisüsteemi rasked ravimatud haigused, mis tingitud orgaanilistest muudatustest ja rasked psühhoneuroosid;

2) nägemisteravuse vähenemine mõlemal silmal alla 0,05, kusjuures nägemisteravus määratakse kindlaks pärast refraktsiooni täielist klaasidega korrigeerimist;

3) siseorganite- sisesekretsiooni-, ainetevahetuse- ja verehaigused ravimatul kujul, kui nendega kaasuvad elule tähtsate funktsioonide ilmsed häired vähem raskemal kujul kui eelmises (1) paragrahvis ette nähtud;

4) ravimatud püsivate muudatustega näo-, nina-, suu-, kurgu-, kõri-, hingetoru- või kaelaosade haigused, kui nad takistades närimist, neelamist või hingamist tekitavad raskeid terviskahjustusi ja põhjustavad üldjõudlevuse täielist kaotust;

5) suured kõhuseina-, kubeme- ja reiekanali-songad, kui nad on bandaažiga tagasihoidmatud ja nende operatiivne ravi tervislikel põhjustel absoluutselt võimatu;

6) scleroma respiratorium ja pidalitõbi.

§ 3. Töövõimekaotust 70—100% suuruses põhjustavad järgmised tervisrikked:

1) ravimatud alatised või vahelduvad vaimuhaigused, kesk- või pindnärvisüsteemi ravimatud või pikaltravivad haigused, mis tingitud orgaanilistest muudatustest, ja psühhoneuroosid kergemal kujul kui eelmistes (1—2) paragrahvides ette nähtud;

2) nägemisteravuse vähenemine korrigeeritult mõlemal silmal 0,05 kuni 0,1;

3) ravimatud või pikaltravivad siseorganite-, sisesekretsiooni-, ainetevahetuse-, veresoonte- ja verehaigused, millele kaasuvad elule tähtsate funktsioonide ilmsed häired vähem raskemal kujul kui eelmistes (1—2) paragrahvides ettenähtud;

4) sisekõrva pikaldased haigused nürida kuulmisega, millega kaasuvad peapööritused ja tasakaaluriikked ning kohin kõrvus; mõlema kõrva kuulmise täieline kaotus;

5) ühe ülemise lõpundi kaotus ülaltpoolt küünarnukiliigest või tema tarvitamise täieline võimatus orgaanilise parandamatu rikke tagajärjel;

6) ühe alumise lõpundi kaotus vähemalt kuni põlveliigesele või tema tarvitamise täieline võimatus orgaanilise parandamatu rikke tagajärjel;

7) ühe ülemise ja alumise lõpundi puudulik liikuvus üheskoos parandamatu kangestuse või liigeste orgaaniliste muude muudatuste tagajärjel;

8) vähemalt kuue sõrme puudumine või tarvitamise täieline võimatus, kui mainitud sõrmede hulka kuuluvad ka mõlemad pöidlid;

9) lülisamba või niuete pikaldased haigused, mis takistavad vabaliikumist ja töötamist;

10) ravimatud püsivate muudatustega näo-, nina-, suu-, kurgu-, kõri-, hingetoru või kaelaosade haigused, kui nad takistades närimist, neelamist või hingamist tekitavad raskeid tervishäireid ja kahjustavad jõudlevust, kuid vähemal määral kui § 2 on ette nähtud;

11) suured kõhuseina-, kubeme- ja reiekanali-songad, kui nad on bandaažiga tagasihoidmatud ja ei ole opereeritavad;

12) sagedasti mädanevad armid, mis takistavad töötamist ja keha liikumist, samuti mitmesuguste kehaosade uurised, mis on tingitud pikaldastest põletikulistest protsessidest või muudest patoloogilistest muudatustest.

§ 4. Töövõimekaotust 40—70% suuruses põhjustavad järgmised tervisrikked:

1) ravimatud alatised või vahelduvad kesk- või pindnärvikava orgaanilised haigused ja psühhoneuroosid kergemal kujul kui eelmistes paragrahvides ette nähtud;

2) nägemisteravus korrigeeritult ühel silmal mitte üle 0,3, kui sealjuures teise silma nägemisvõime on mitte üle 0,1;

3) ühe või mõlema silmalao ekstroopium või entroopium, mille tagajärjeks on puudulik silmasulgumine; köitkilearmid, mis tekitavad pikaldast sarvkilepõletikku ja tunduvalt vähendavad nägemisvõimet; püsivad nägemisnärvil-, laugude ja silmamuna liigutusnärvide halvatused seoses nägemisvõime tunduva halvenemisega;

4) siseorganite-, sisesekretsiooni-, ainetevahetuse-, veresoonte- ja verehaigused ravimatul või pikaltravitaval kujul, kui nad küllalt tekitavad organismi normaalselt talitust häirivaid nähteid;

5) pikaldane keskkõrvast mädaajooks pidevate komplikatsioonidega (caries, cholesteatoma etc.);

6) sisekõrva pikaldased haigused ühes niirida kuulmisega, millega kaasuvad peapööritused, tasakaaluhäired, kohin kõrvus, peavalu jne. kergemal kujul kui eelmises (3) paragrahvis ette nähtud;

7) ravimatud püsivate muutustega näo-, nina-, suu-, kurgu-, kõri-, hingetoru või kaelaosade haigused, kui nad takistades närimist, neelamist, hingamist või hääldamist tekitavad tõsiseid tervisrikked ja jõudlevuskahjustusi;

8) mõlema pöidla või vähemalt parema käe kolme sõrme või vasaku käe nelja sõrme (kura-käelastel ümberpöörduvalt) kaotus või nende tarvitamise täieline võimatus, kui ka pöidlal on liikumisvõimetud, või kuue sõrme kaotus pöidlale korrasolekul;

9) ülemise lõpundi lühendus, kõverus või muu puue, mis tema tarvitamist tunduvalt takistab;

10) üks alumine lõpud teisest vähemalt viie sentimeetri võrra lühem haiguslikest muutustest luudes või liigestes tingituna;

11) labajala liikuvuse tunduv takistus vigastuste, kanna-, põia- või varbaluude pikaldaste haiguste tagajärjel;

12) suured valusad armid, mis nende all olevate luudega kokku kasvanud; retsidiveeruvad suured haavandid ja püsivad uurised kui nad liikumist ja töötamist takistavad; ravimatud rasked nahahaigused.

§ 5. Töövõimekaotus 10—40% suuruses põhjustavad järgmised tervisrikked:

1) alatised või vahelduvad kesk- või pindnärvisüsteemi orgaanilised või funktsionaalsed haigused eelmistes paragrahvides ettenähtutest kergemal kujul;

2) üks silm pime, teise silma nägemisteravus üle 0,3 või mõlemal silmal nägemisvõime alla 0,5;

3) puudulik silmasulgmine; kõitkilearmid, mis põhjustavad sarvkilepõletikku ja vähendavad nägemisvõimet; püsivad nägemisnärvi-, laugude- ja silmamuna liigutusnärvide ja pisarteede haigused, kui nad häirivad nägemist;

4) siseorganite-, sisesekretsiooni-, ainetevahetuse-, veresoonte- ja verehaigused ravimatul või pikaltravitalval kujul, kuid kergemal määral kui eelmises (4) paragrahvis ette nähtud;

5) mõlema kõrva kuulmise vähenemine sellise määran, et järelevaatusealune ei kuule sosinjuttu seljatagant kolme meetri kaugusest ja valju kõnet

10 meetri kaugusest, mis tekkinud kesk- või sisekõrvapõletikust või kõrva närviaparaadi rikkeist;

6) mõlema kõrva lehe saotus; pikaldane keskkõrvadest mädaajooks; ühe kõrva kuulmise täieline puudumine; sisekõrva pikaldased häired;

7) pikaldased püsivate muutustega näo-, nina-, suu-, kurgu-, kõri-, hingetoru- või kaelaosade haigused, kui nad takistavad närimist, neelamist, hingamist, hääldamist või pea vabalt pööramist;

8) munandite või suguti kaotus; munandite, seemnekõisikute või munandikoti püsivad vigastused või ravimatud haigused;

9) ravimatud nahahaigused ja pikaldased haavandid, mis takistavad riiete või jalatsite kandmist või tekitavad üldisi tervisehäireid;

10) parandamatud süljeuurised;

11) näo inetud rikked armide või muude haiguste tagajärjel;

12) healoomused kasvajad, mis takistavad jalatsite kandmist või raskendavad liikumist;

13) kusiti uuris lahklihas, suguti tüves või kesk-kohas;

14) pöidla kaotus, kusjuures parema pöidla kaotus loetakse vasaku omast suuremaks;

15) nimetissõrme või kahe muu sõrme kaotus, täieline kangestus või liikumisvõimatus pöidla korrasolekul — paremal käel;

16) nimetissõrme või kolme muu sõrme kaotus, täieline kangestus või liikumisvõimetus pöidla korrasolekul — vasakul käel. Sõrm loetakse puuduvaks, kui pöidlal puudub küünelüli või kui muul sõrmel puuduvad kaks lüli.

§ 6. Töövõimetuse protsendi igal üksikul juhul eelmistes (1—5) paragrahvides ettenähtud piirides määravad komisjonid, kes toimetavad arstlikku järelevaatust, pidades silmas elukutseliste sõjaväelaste suhtes — sõjaväeteenistuskõlblekkust, mitteelukutseliste sõjaväelaste suhtes — nende elukutset eraelus.

Juhul, kui järelevaadatul on tervisriike, mida eelmistes paragrahvides ei ole ette nähtud, kuid mis komisjoni üksmeelse arvamise järgi töövõimet siiski tegelikult piirab, on komisjonil õigus määrata järelevaadatu tegelikku töövõimekaotust oma äranägemise järgi. Neil juhtudel komisjon on kohustatud vastavas aktis tervisriiket täpsalt kirjeldama ja oma otsust põhjendama.

Sõjaministri k. t. kindral-major O. Sternbeck. Sõjaväe tervishoiuvalitsuse ülem san. kindral-major M. Jervan.

Sõjaväelaste pensioni seadus.

Antud Riigivanema poolt dekreedina 20. novembril 1936 (RT nr. 97 — 1936).

§ 4. Pensionid liigitatakse:

1) puhkepensionideks, mida makstakse pärast pensionisaamist õigustava pensioniõigusliku teenistusaja alammäära (§ 56) väljateenimist pensioniõiguslikust teenistusest lahkunud kaitseväelastele, arvesse võtmata nende tervislikku seisundit;

2) tervisrikke-pensionideks, mida makstakse pärast pensionisaamist õigustava pen-

sioniõigusliku teenistusaja alammäära (§58) väljateenimist pensioniõiguslikust teenistusest tervislikkudel põhjustel lahkunud kaitseväelastele, kes seaduses ettenähtud korras on tunnustatud kaitseväeteenistusse kõlbmatuks tervisriikete tõttu, mis on saadud väljaspool teenistuskohuste täitmist;

3) teenistustervisrikke-pensionideks, mida makstakse asjaomastele isikutele

rahuajal teenistuskohuste täitmisel saadud tervisrikke tagajärjel tekkinud töövõimekaotuse puhul;

4) sõjapensionideks, mida makstakse:

a) asjaomastele isikutele sõjaajal teenistuskohuste täitmisel saadud tervisrikke tagajärjel tekkinud töövõimekaotuse puhul;

b) Vabaduse Risti kavaleridele, kes Vabadussõja ajal kuni 3. jaanuarini 1920 on teeninud käesoleva seaduse § 65 loendatud ametikohtadel vähemalt 10 kuud;

5) perekonna-pensionideks, mida makstakse § 1 p. 1—9 loendatud isikute surma korral nende perekondadele käesolevas seaduses ettenähtud alustel.

§ 5. Tervisrikke loetakse käesoleva seaduse järgi teenistuskohuste täitmisel saaduks, kui see tervisrikke:

1) on sõltuv teenistuskohuste täitmisest või

2) tekkis tähendatud sõltuvusest olenematult asjaomase isiku teenistuskohuste täitmise ajal, välja arvatud kannatanu poolt iseenele tahtlikult tekitatud tervisrikke.

Kui isik p. 1 või 2 ettenähtud tervisrikke tagajärjel sureb pensioniõiguslikus teenistuses olles, loetakse tema surm sõltuvaks teenistuskohuste täitmisel saadud tervisrikkest (§ 81).

§ 6. Tervisrikke-, teenistustervisrikke- ja sõjapensionid (§ 4 p. 2 ja 3 ning p. 4 lit. a) on ajutised või alalised — olenevalt sellest, kas pensioniõigusliku isiku pensionisaamist õigustav töövõimekaotus on tunnustatud ajutiseks või püsivaks.

Samuti on ajutised või alalised ka nende perekonnaliikmete pensionid, kellele pensioniõigus oleb nende tervislikust seisundist.

§ 7. Paragrahvi 1 p. 1, 2 või 3 alla kuuluvad isikud võivad saada puhke-, tervisrikke-, teenistustervisrikke- või sõjapensioni.

Paragrahvi 1 p. 4, 5, 6, 7, 8 või 9 alla kuuluvatel isikutel on õigus ainult teenistustervisrikke- või sõjapensionile.

Erandina § 1 p. 4 alla kuuluvad kaitseväelased võivad saada käesoleva seaduse alusel puhke- või tervisrikke-pensioni ainult tegelikus kaitseväeteenistuses oldud aja eest, kui selle aja alusel arvatud pensioniõigusliku teenistusaja määr võrdub vähemalt vastavale aja alammäärale, mis käesoleva seaduse järgi annab õiguse puhke- või tervisrikke-pensioni saamiseks. Selles erandis ettenähtud tegelikus kaitseväeteenistuses oldud aja arvutamisel võetakse arvesse ka endise Vene sõjaväes teenitud aeg (§ 49).

§ 8. Iseenele tahtlikult tekitatud tervisrikke või sellest järeldunud surm annab õiguse saada pensioni ja toetusraha alustel, mis on ette nähtud käesolevas seaduses pensioni ja toetusraha saamiseks pensioniõiguslikus teenistuses saadud tervisrikke või surma puhul (§-id 58, 59, 60, 61, 63 p. 1, 64, 68, 80, 84) ainult juhtudel, kui:

1) tervisrikke tekitamise ajal kannatanu oli süüdimatu või

2) tervisrikke tekitamine oli parataamatu teenistuskohuste täitmise tõttu.

§ 9. Pensioni ja toetusraha arvutamisel võetakse aluseks:

1) tegelikust kaitseväeteenistusest kindlapalgalistelt ametikohtadelt lahkunud olvitseridel, kaitseväe-ametnikkudel ja üleajateenijatel ning tähendatud kaitseväelaste perekondadel (§ 1 p. 1, 2, 3 ja 10) — pensioniõiguslikus teenistuses olnud isiku ametikoha või auastme paik (§ 24 ja 30) ning peale selle tema pensioniõigusliku teenistusaja kestus (§ 40—55) või tervislik seisund (§60—64) või mõlemad viimased koos (§ 58—59);

2) teistel käesoleva seaduse alla kuuluvatel pensioniõiguslikus teenistuses olnud isikutel ja nende perekondadel (§ 1 p. 4, 5, 6, 7, 9 ja 10) — käesoleva seaduse § 27 tähendatud palgamäär või rahasumma ja asjaomase isiku tervislik seisund (§ 60—64).

Pensionioigusliku teenistuse kestust p. 2 tähendatud isikutele pensioni määramisel ei arvestata.

Erandid neist eeskirjadest on ette nähtud käesoleva seaduse § 38, 39 ja 65.

§ 10. Teenistust, milles olemine on eeltingimuseks pensioniõiguse omandamiseks, nimetatakse pensioniõiguslikuks teenistuseks. Pensioniõiguslikus teenistuses kindlapalgalistel ametikohtadel viibimise aeg võetakse arvesse puhke- ja tervisrikke-pensioni väljateenimise ajana ning seda aega nimetatakse pensioniõiguslikuks teenistusajaks.

§ 11. Kellelgi ei ole õigust saada ühel ja samal ajal kahte pensioni ega pensioni ja palka teenistuse eest, mis annab õiguse pensioni saamiseks § 17 ettenähtud pensionikapitalist.

§ 12. Pensionisaaja pensioniõiguslikku teenistusse astumise läbi katkenud pensioni asemele uuestmääratud pension ei või olla vähem eelmisest pensionist.

§ 13. Kaitseväelistes auastmetes või kaitseväeametniku kutses olevate isikute degradeerimise puhul vähendatakse nende pensioni poole võrra, arvates degradeerimispäevast, — kui nad ei ole kaotanud pensionisaamise õigust kohtuotsuse põhjal.

Kaitsevälisse auastmesse või kaitseväeametniku kutsesse uuesti ülendamise puhul eelmises lõikes tähendatud isikud omandavad õiguse saada pensioni endisel määral, arvates ülendamispäevast.

§ 14. Isikule, kellel on õigus saada pensioni või toetusraha mitme seaduse või ühe ja sama seaduse mitme paragrahvi või ühe ja sama paragrahvi, kuid mitme ametikoha alusel, määratakse see pension või toetusraha, mis on suurim.

§ 15. Isikule, kelle pension on väiksem kui 50 krooni kuus, makstakse iga tema ülalpidamisel oleva ja § 76 ettenähtud nõudeile vastava lihase lapse eest lisapensioni 6 krooni kuus, kuid nii, et pension ühes lisapensioniga laste eest ei tõuseks üle 50 krooni kuus. Seda lisapensioni ei maksta isikule, kelle lastel on õigus saada laste-abiraha erieeskirjade alusel, samuti ei võeta seda lisapensioni arvesse pensioni määramisel perekonnale.

§ 16. Ühegi käesoleva seaduse alla kuuluva isiku, samuti ka tema perekonna aastapensioni kogusumma ei või ületada aastapalka, rahasummat või palgamäära (§ 24—29), mis on võetud aluseks tema pensioni arvutamisel.

§ 17. Pensionid ja toetusrahad makstakse pensionikapitalist, mis seisab Sotsiaalministeeriumi valitsemisel.

P a l g a d.

§ 24. Tegelikust kaitsevæeteenistusest kindlalpalgalistelt ametikohtadelt lahkunud ohvitseridele, kaitsevæeametnikkudele, üleajateenijatele ja tähendatud kaitsevæelaste perekondadele (§ 1 p. 1, 2, 3 ja 10) pensioni ja toetusraha määra arvutamisel aluseks võetakse palgaks (§ 9 p. 1) käesoleva seaduse järgi loetakse pensioniõiguslikus teenistuses oleva isiku teenistuse eest määratud aastane töötasu rahas ja natuuras (nagu isiklik kraamvarustus, korter, küte, toit, valgustus) ühes selle juurde arvatud kõigi nende alaliste lisatasudega, millede kohta järgnevas lõikes või lisatasu määramise seaduses või seadluses ei ole tehtud erandit.

Palgaks käesoleva seaduse mõttes ei loeta:

- 1) summased, mis määratakse erakorraliste väljaminekute katteks (nagu läkitamise päeva-, sõidu- ja reisirahad, esinduskulud, laagri-, manöövri- ja navigatsioonipäevarahad);
- 2) eritööde tasu, preemiaid, tasu ületunnitöö ja üle normi antud tundide eest;
- 3) tasu tundide andmise eest, kui seda ei loeta alaliseks palgaks;
- 4) lasteabiraha;
- 5) teenistusvanuse-tasud;
- 6) lisapalka teenitud aastate või eriameti eest;
- 7) üleajateenijatele iga kolme- ja iga kümneaastase vahetpidamata teenistuse eest makstavat lisatasu.

§ 25. Natuuras antava palga rahalise väärtuse pensioni arvutamisel aluseks võtmiseks määrab kindlaks Kaitseministeeriumi Nõukogu.

Kaitsevæelastele ette väljaantud isiklikku kraamvarustist ega selle rahalist väärtust pensioni määramisel ei arvestata ettemakstud palgana.

§ 26. Kaitsevæe esindajate ning välismaale hariduse täiendamiseks või teenistuslaste kogemuste omandamiseks läkitatud kaitsevæelaste palgamääraks arvatakse selle ametikoha palgamäär, millisel ametikohal nad teenisid viimati siseriigis enne välismaale läkitamist.

Teiste välismaal teenistuses olevate isikute palgamääraks loetakse vastava ametiastme palgamäär siseriigis. Vastava ametiastme määrab Kaitseministeeriumi Nõukogu.

Samuti määrab Kaitseministeeriumi Nõukogu pensioni aluseks võetava palgamäära või vastava palgaastme neile isikuile, kes teenisid sõjaaegsetes koosseisudes ettenähtud, kuid pärast likvideeritud ametikohtadel.

§ 27. Paragrahvis 1 p. 4, 5, 6, 7, 8 ja 9 loendatud isikute ning nende perekondade pensioni ja toetusraha määra arvutamisel võetakse aluseks (§ 9 p. 2):

1) ohvitseridel, kaitsevæeametnikkudel, ohvitseride asetäitjatel ja tähendatud kaitsevæelaste perekondadel — nendele kaitsevæelastele Kaitsevæelaste palga seadluses ettenähtud kaitsevæest makstav palgamäär, juurde arvatud kaitsevæest natuuras antava palga väärtus;

2) kõikidel teistel — käesoleva seaduse § 28 ja 29 ettenähtud rahasummadest või palgamääradest need, mis vastavad ametikohale või teenistusülesannetele, millisel teenis või milliseid tähtsusi asjaomane isik tema töövõimekaotust või surmasaamist põhjustava tervisrikke tekkimise ajal.

§ 28. Ajateenijate, ajateenijate palganormide järgi palka saajate kaitsevæe-õppeasutiste õpilaste, kaitsevæe orkestriõpilaste ja käsutus-, reserv- või maakaitsevæest õppuste, katsemobilisatsiooni või mobilisatsiooni puhul tegelikku kaitsevæeteenistusse võetud allohvitseride ja sõdurite, samuti riigikaitseõppustel olevate kooliõpilaste ja § 1 p. 9 tähendatud isikute pensioni ja toetusraha arvutamisel võetakse rahaliseks aluseks:

- 1) noortel, reameestel, kapralitel ja neile palganormide järgi vastavatel ametikohtadel teenivatel kaitsevæelastel, samuti ka kaitsevæe orkestriõpilastel, kooliõpilastel ja § 1 p. 9 tähendatud isikutel — 58 krooni kuus;
- 2) noorem-allohvitseridel ja neile palganormide järgi vastavatel ametikohtadel teenivatel kaitsevæelastel — 61 krooni kuus;
- 3) vanem-allohvitseridel ja neile palganormide järgi vastavatel ametikohtadel teenivatel kaitsevæelastel — 65 krooni kuus;
- 4) veltveebritel, neile palganormide järgi vastavatel ja kõrgematel allohvitseride ametikohtadel teenivatel kaitsevæelastel — 69 krooni kuus.

§ 29. Kaitseliitlastel, kes ei teeni kaitseliidu koosseisudes ettenähtud kindlalpalgalistel ametikohtadel, naiskodukaitse liikmetel ja tähendatud isikute perekondadel võetakse pensioni ja toetusraha arvutamisel rahaliseks aluseks:

- 1) jaopealiku abidel, malevlastel ja neile vastavatel naiskodukaitse liikmetel — 58 krooni kuus;
- 2) jaopealikutel, neile vastavatel kaitseliitlastel ja naiskodukaitse liikmetel — 61 krooni kuus;
- 3) rühmapealiku abidel, neile vastavatel kaitseliitlastel ja naiskodukaitse liikmetel — 65 kr. kuus;
- 4) veltveebritel, neile vastavatel kaitseliitlastel ja naiskodukaitse liikmetel — 69 krooni kuus;
- 5) kompaniipealiku abidel, rühmapealikutel ja neile vastavatel pealikutel — riigiteenijate palk XXI palgaastme järgi;
- 6) malevkonna-, pataljoni-, kompanii-, patare- ja eskadronipealikutel, neile vastavatel pealikutel ja pealikute abidel, naiskodukaitse esinaistel ja nende abidel — riigiteenijate palk XIX palgaastme järgi;
- 7) malevapealiku abidel, neile vastavatel pealikutel ja pealikute abidel, naiskodukaitse esinaistel ja nende abidel — riigiteenijate palk XVI palgaastme järgi;
- 8) naiskodukaitse esinaisel — riigiteenijate palk XI palgaastme järgi.

Pensionioõigusliku teenistusaja arvestamine.

§ 40. Kaitseväelastel arvestatakse pensionioõigusliku teenistusajana igasugune tegelikus kaitseväeteenistuses olemine, välja arvatud § 54 ettenähtud erandid.

Samuti arvestatakse pensionioõigusliku teenistusajana ka teenistus Vabadussõja ajal kaitseliitlasena neil, kes selle teenistuse eest said palka või päevaraha kaitseväelasega ühesugustel alustel või võtsid osa vahivõit- või rindeteenistusest.

§ 41. Teenistus rahuajal kaitseväes rivikompaniis, sellele vastavas või väiksemas riviüksuses koosseisus ettenähtud ohvitseri või üleajateenija ametkohal ülemana või kohustetäitjana annab iga nelja tegeliku teenistuspäeva kohta lisateenistusaega ühe päeva.

Sama lisateenistusaega pensionioõigusliku teenistusaja arvutamisel annab teenistus, välja arvatud ajutine kohustetäitmine:

- 1) kaitseliidus — vanema instruktori, instruktori või noorema instruktori ametikohal;
- 2) piirivalve rajoonides ja vahilaevadel — rajooni-ülemana, sellele vastaval või madalamal ohvitseri või üleajateenija ametikohal.

Lisateenistusaega saamist õigustava teenistusena eelmistes lõigetes loendatud ametikohtadel arvestatakse ka nendelt ametikohtadelt läkitamisel viibimine, samuti nende ametikohtade ülesannete täitmisest eemalolek haiguse tõttu või puhkuse puhul, välja arvatud kaks kuud või rohkem vahetpidamata kestnud erakorralised puhkused, — selle aja kestes, mille eest asjaomane isik on õigustatud saama palka.

Kahtluse korral, kas üksus lugeda riviüksuseks või mitte, otsustab küsimuse Kaitseministeeriumi Nõukogu.

§ 42. Õhukaitse juhatuse, üksuste ja asutiste koosseisudes ettenähtud ametikohtadel teenivatele lenduri, lendurvaatleja, aviomehaaniku või aviomotoristi kutses kinnitatud kaitseväelastele iga tegelikult õhus viibitud lennutund annab lisateenistusaega kuus päeva. See lisateenistusaeg kaitseväelasele ühel kalendriaastal ei või olla suurem kui kuus kuud, kusjuures eelmiste aastate lennutundide ülejääke ei arvestata järgmistel aastatel.

Juhul, kui käesolevas paragrahvis tähendatud kaitseväelasel on ühtlasi õigus saada lisateenistusaega ka § 41 alusel, antakse temale see lisateenistusaeg, mis on suurem.

§ 43. Allveelaevadel koosseisudes ettenähtud, samuti tuukrite ametikohadel teenivatele kaitseväelastele annab iga tegelikult vee all viibitud tund lisateenistusaega kuus päeva. See lisateenistusaeg kaitseväelasele ei või ühel kalendriaastal olla suurem kui kuus kuud, kusjuures eelmiste aastate vee all viibitud tundide ülejääke ei arvestata järgmistel aastatel.

Juhul, kui käesolevas paragrahvis tähendatud kaitseväelastel on ühtlasi õigus saada lisateenistusaega ka § 41 alusel, antakse temale see lisateenistusaeg, mis on suurem.

§ 44. Sõjast osavõtnutel loetakse pensionioõigusliku teenistusaja arvutamisel teenistusaeg:

- 1) rindel ja laevadel navigatsioonis ning taudide vastu võitlemisel, samuti sõjategevust juhtivatel ametikohtadel — üks päev kolmeks päevaks;
- 2) tagalas — üks päev kaheks päevaks.

Sõjategevust juhtivad ametikohad määrab Riigivanem.

Väeosade ja nende allüksuste rindel ning laevade navigatsioonis viibimise aja, samuti üksused, ametikohad ja ametiisikud taudide vastu võitlemisel ja selle võitluse kestuse määrab Kaitsevägede Ülemjuhata.

§ 45. Rindeteenistuseks loetakse:

- 1) teenistus vaenlase vastu otseselt tegutsevates väeosades ja nende allüksustes;
- 2) teenistus laeval selle navigatsioonis viibimise ajal.

Rindeteenistusena arvestatakse rindelt haiguse tagajärjel evakueerimisel, samuti läkitamisel viibimise aeg kuni 2 nädalani ning teenistuskohuste täitmisel saadud haavamiste, vigastuste või taudide tagajärjel evakueerimisel viibimise aeg — kuni ravimise lõpuni haiglas.

§ 46. Pensionioõigusliku teenistusaja arvestamisel loetakse Vabadussõja alguseks 21. nov. 1918.

Teenistus rindel ja sõjategevust juhtivatel ametikohtadel võetakse arvesse säärasena kuni 2. veebruarini 1920, tagalateenistus — kuni 1. maini 1920.

Teenistus rindel ja sõjategevust juhtivatel ametikohtadel 2. veebruarist 1920 kuni 1. maini 1920 arvestatakse tagalateenistusena.

§ 47. Teenistus eesti rahvuslikkudes väeosades alates 6. detsembrist 1917, samuti teenistus Eesti väeosades alates 24. veebruarist 1918 arvestatakse sõjaaegse tagalateenistusena Eesti Vabariigi kaitseväes.

Neil eesti rahvuslikkudes või Eesti väeosades teeninud kaitseväelastel, kes Vabadussõjast on võtnud osa kuni 2. veebruarini 1920 vähemalt 10 kuud, arvestatakse aeg eesti rahvusliku väeosa või Eesti väeosa likvideerimisest kuni 21. novembrini 1918 pensionioõigusliku teenistusajana — päev päevaks.

§ 48. Neil, kes Saksa okupatsiooni ajal võtsid osa Eesti omakaitse organiseerimisest, arvestatakse tähendatud organiseerimisest osavõtu aeg kuni 21. novembrini 1918 pensionioõigusliku teenistusajana — üks päev kaheks päevaks.

§ 49. Teenistus endise Vene sõjaväes ohvitserina, sõjaväeametnikuna, sõjaaegsa sõjaväeametnikuna, sõjaväeametniku asetäitjana, sõjaväelise õppeasutise õpilasena, vabatahtlikuna, üleajateenijana või ajateenijana võetakse arvesse pensionioõigusliku teenistusajana käesoleva seaduse järgi:

- 1) neil, kes astusid Eesti kaitseväeteenistusse enne 6. detsembrist 1919, — vaatamata teenistuse kestusele Eesti kaitseväes;

- 2) neil, kes astusid Eesti kaitseväeteenistusse pärast 6. detsembrist 1919, — kui nad Eesti kaitseväes tegelikult on teeninud vähemalt 5 aastat.

§ 50. Teenistus endise Vene sõjaväes võetakse arvesse pensioniõigusliku teenistusajana kuni 6. detsembrini 1917, lugedes teenistust;

- 1) sõjaajal: rindel vaenlase vastu tegutseva diviisi piirkonnas, välja ravatud diviisi voo- ja diviisi laatsaretid; kõigil sõjategevust juhtivatel riviala ja operatiivala ametikohtadel ning vaenlase vastu tegutsevatel laevadel navigatsiooniajal — üks päev kaheks päevaks;
- 2) sõjaajal väljaspool p. 1 tähendatud piirkonda ja rahuajal — päev päevaks.

Maailmasõja kestuseks käesoleva seaduse järgi loetakse aeg 18. juulist 1914 kuni 6. detsembrini 1917.

§ 51. Vaidluse korral, kas veneaegne teenistus lugeda rinde- või tagalateenistuseks, otsustab küsimuse Kaitseministeeriumi Nõukogu.

§ 52. Kaitseväelastel võetakse arvesse pensioniõigusliku teenistusajana päev päeva eest ka see aeg, mis nad enne oma lahkumist tegelikult kaitseväeteenistusest on olnud säärases teenistuses, mis riigiteeniate kohta maksvate pensioniseaduste järgi loetakse pensioniõiguslikuks teenistuseks. Seejuures teenistus endise Vene valitsuse ajal arvestatakse kuni 15. novembrini 1917.

Eesti riigi- ja omavalitsusteenistus arvestatakse alates 11. novembrist 1918.

§ 53. Pensioniõigusliku teenistusaja arutamisel võetakse arvesse pensioniõigusliku teenistusaja koguarvust ainult täisaastad. Seejuures ülejääk 183 päeva või rohkem loetakse täisaastaks, kuna ülejääki alla 183 päeva ei arvestata.

§ 54. Pensioniõigusliku teenistusajana ei arvestata aega, mille jooksul kaitseväelane:

- 1) oli kindla kuupalgata teenistuses;
- 2) viibis palgata puhkusel;
- 3) oli sõjavangis;
- 4) oli väejooksus;
- 5) puudus oma teenistuskohast või üksusest omavoliliselt, kui ta selle omavolilise lahkumise või äraoleku eest on karistatud kohtu poolt;
- 6) kandis temale kohtu poolt määratud aresti- või vangistuskaristust.

§ 55. Kohtu alla andmise, eeluurimise või juurdluse puhul teenistuskohuste täitmisest eemalolemise aeg arvestatakse pensioniõigusliku teenistusajana ainult siis, kui teenistuskohuste täitmisest eemaldatu on kohtu poolt õigeks mõistetud või kui süüdistus tema vastu on lõpetatud.

Sõjapension.

§ 63. Sõjapensioni (§ 4 p. 4) saamise õigust omavad:

- 1) isikud, kes sõjaajal teenistuskohuste täitmisel saanud tervisrikke tõttu on kaotanud töövõimest vähemalt 10 protsenti;
- 2) paragrahvis 4 p. 4 lit. b all tähendatud kaitseväelased — Vabaduse Risti kavalerid.

§ 64. Sõjapensioni määratakse eelmise (63.) paragrahvi p. 1 ettenähtud isikutele protsentidena nende palgast või palga asemel pensioni arvutamise aluseks ettenähtud rahasummast või palgamäärast:

- 1) neile, kes kaotanud töövõime täieliselt:
  - a) kui nad vajavad alalist kõrvalabi — 100 protsenti;
  - b) kui nad ei vaja kõrvalabi või vajavad seda ajutiselt — 85 protsenti;
- 2) neile, kes kaotanud töövõime osaliselt, — nii mitu protsenti eeltähendatud palga, rahasumma või palgamäära 85 protsendist, kui mitme protsendine on töövõimekaotus.

§ 65. Kaitseväelastele Vabaduse Risti kavaleridele, kes Vabadussõja ajal kuni 3. jaanuarini 1920 teenisid alltähendatud ametikohtadel vähemalt 10 kuud (§ 4 p. 4 lit. b ja § 63 p. 2), määratakse pensioni järgmiselt:

- 1) diviisiülema või merejõudude juhataja ametikohal teeninutele — 50 protsenti diiviisiülema palgast;
- 2) diviisiülema, diviisiülema abi ja brigaadiülema ametikohtadel kokkuarvatult vähemalt 10 kuud teeninutele 50 protsenti kaitseringkonna ülema palgast;
- 3) diviisi staabi ülema ametikohal teeninutele — 50 protsenti diviisi staabiülema palgast;
- 4) rindel tegutsenud: polgu, üksiku pataljoni, kindluse raskesuurtükiväe divisjoni, laiarööpmelise soomusrongi ülema või miiniristleja või suurtükilaeva komanderi ametikohal teeninutele — 50 protsenti üksiku pataljoni ülema palgast.

Pensioni erinormid Vabadussõjast osavõtnud kaitseväelastele ja Vabaduse Risti kavaleridele.

§ 66. Vabadussõjast osavõtnud isikute ja Vabaduse Risti kavaleride pensionid, mis arvatud üldiste normide järgi, välja arvatud § 65 alusel määratavad pensionid, suurendatakse eraldi igale alljärgnevale tingimusele vastavalt, arvates sellest palgast, rahasummast või palgamäärast, mille järgi nende pension on arvatud:

- 1) 3 protsendi võrra neil, kes Vabadussõjast on osa võtnud kuni 3. jaanuarini 1920 vähemalt 10 kuud;
- 2) 3 protsendi võrra neil, kes Vabadussõjast on osa võtnud kuni 3. jaanuarini 1920 vähemalt 6 kuud:
  - a) rindel, b) sõjategevust juhtivatel ametikohtadel või c) rindel ja sõjategevust juhtivatel ametikohtadel kokku;
- 3) 6 protsendi võrra neil, kes Vabadussõjast on osa võtnud kuni 3. jaanuarini 1920 vähemalt 6 kuud üksiku väeosa ülema, sellega võrdsel või kõrgematel ametikohtadel eraldi või kokku;
- 4) 1 protsendi võrra neil, kes Vabadussõjas lahingus on haavatud või põrutatud või kes teenistuskohuste täitmisest sõltuvalt on haigestunud Vabadussõja ajal puhkenud taudidesse sõja või nende taudide vastu võitlemise kestusel;
- 5) Vabaduse Risti kavaleridel iga Vabaduse Risti eest: 1. järgus — 3 protsenti, 2. järgus — 2,5 protsenti, 3. järgus — 1,5 protsenti.

§ 67. Kahtluse korral, kas mõni väeüksus või asutus, kus teenis asjaomane kaitseväelane, vastab vähemalt üksikule väeosale (§ 66 p. 3), otsustab küsimuse Kaitseministeeriumi Nõukogu.

EESTI
KINDLUSTUS-AKTSIASELTS

„HANSA“

ASUTAT. 1920. A.

TOIMETAB: tule-, murdvarguse-, klaasi-,
transport-, väärtsaadetiste ja
kaskokindlustusi

Juhatus: Tallinnas, Pärnu mnt. 11
Kõnetraat 445-11

Tallinna peagentuur: Krediit
Pank, Tallinnas, Suur karja 20

Agendid teistes linnades

Eesti valmisriiete ja
tellimiste äri

A. VALDSON

TARTUS,
Aleksandri tn. nr. 1
Telef. 12-66

KÕRGEVÄÄRTUSLIKKE:

jalgrattaid
õmblusmasinaid
kirjutusmasinaid
koorelahutajaid

soovitab

KR. SAAR & Ko
TARTU, RAEKOJA 2   TELEF. 26-94

Maitske karastavat
ja värskendavat

KALJA,

valmistatud linnas-
test ja suhkrust

J. INK'I
kaljatööstus
Tartus, Jaama t. 56-c
Telef. 16-25

Ehitustarbed ja materjalid

KAUBANDUSLIK
O/ü. „UUS MAJA“
Tallinn, Estonia pst. nr. 25
Telef. 461-39

KAUNIS SUKK

Bemberg
Siidist®

SÕIDUAUTOD

Citroen

Fiat

MICHELIN

auto- ja jalgratta-
kummid

o/ü. **TARMO**

Tallinn, Narva mnt. 6

OSAK.: Tartu, Gildi 14

Rakvere, Pikk 5

L. GOLDBERG

TARTUS, VÕIDU TN. 6

MOE- JA PUDUKAUBAD

triik- ja ööpesu, plüüsh- ja viltkaabud,
laua-vahariie, hommikuningad

Pärnumaa
Põllumeeste Ühispank

Pärnus, Kalevi tn. 47

Telef. 2-20

Toimetab kõiki
pangaoperatsioone

Panga juures asub
K|s. „KALJU“
PÄRNU PEAESINDUS

PIIMAÜHINGUTE KESKLIIT
„VÕIEKSPORT“

TALLINN, S. KARJA 23
POSTKAST 113

TRIKOO JA RIIDETOOSTUS
OTTO BESTER & Ko
PÄRNUMA, JANNSENI T. 20, TEL. 4-59

Soovitab rikkalikus valikus:

Siid-, puuvillast trikoo-, villast kostüümi-,
kleidi- ja mantli-

R I I E T

Siid- ja puuvillast pesu ja schlüpfereid,
kaelasalle, nõelu-lõngu, Cordonnette siidi
j. n. e.

MEIE SAADUSED MÜÜGIL ÜLE MAA

K/M.
S. GORDIN & VENNAD
PÄRNUMA,
TALLINNA MNT. 9, TELEF. 152

K/m.
Hans Diedr. Schmidt
PÄRNUMA

TELEFON 93 **=====** TELEFON 93

A|S.
HEINR. PULS
PÄRNUMA

Teraskaubad
Majapidamisetarbed
Koloniaalkaubad
Värvid — Vineer

Kas olete tutvunenud
„RAUANIIT“
 hooaja moeudistega?

**MANTLIRIIDEID
 KLEIDIRIIDEID
 VOODRIRIIDEID
 PAELU - PITSE
 j. n. e.**

**SOOVITAB RIKKALIKUS VALIKUS
 A/S. „RAUANIIT“
 TALLINN, PÕHJA PST. 7**

TARTU LINNAPANK

TARTUS, RAEKOJAS

TELEFONID 22-32 JA 31-32

Aktiva

ARVETE SEIS 31. MAIL 1939. A.

Passiva

Kassa	58.736.58	Põhikapital	339.989.07
Hoiuarved	732.764.82	Tagavarakapital	82.206.04
Väärtpaberid	372.154.46	Amortisatsioonikapital	12.679.85
Väärtused	6.973.49	Hoiusummad	6.134.875.95
Diskonteeritud vekslid	4.196.895.90	Võlad teistes krediitiasutistes	256.657.—
Tähtajalised laenud	104.340.—	Korrespondendid	58.014.92
Kontokorrent laenud	1.267.046.—	Väljaantud garantiid	149.194.45
Korrespondendid	258.028.12	Mitmesugused kreditorid	2.861.22
Garantii deebitorid	149.194.45	Tulud	229.876.10
Mitmesugused deebitorid	2.861.22	Muud passivad	25.986.47
Vallasvara	17.294.15		
Kulud	58.093.02		
Muud aktivad	67.958.86		
Kokku	7.292.341.07	Kokku	7.292.341.07

Toimetab kõiki pangaoperatsioone.

SAKU ÕLLETEHAS A/S
TALLINN